

Maka

Givimayeta

Nufunufu nofe o miki viginiwina Yeisu yana mudadava keta yana visawavenena fasisiyai. Nufunufu nofe kana toviginiwa o muka kana wava ita iyaveita atu nauna tovitumaḡana kasi toviketanuneina si vivisawavenena o Maka i viginiwiya. Maka o muka tanake Yeisu yana tonowana sine-siyai, atu tonuwatasuyasuya si vitumaḡana Maka Fita nukusi Noma si fakwa keta Fita i nusifufuwiya Yeisu yana mudadava keta yana visawavenena fasisiyai. Eketa Maka nusifufusima i viginiwiya me Noma tovitumaḡana nenesiyai i ovivitisiya be sina sanamaniya Yeisu aitevana.

Bwadubwadu naumokena viginiwa nofe sinenei i iyavita o biga dewadewana Yeisu Togifafafana Gigibokeinana Guyau Natuna fasinei. Nufunufu nofe sinenei tana kitiya Yeisu na yana fiwana be iba matatafuna ina savivinisiya. Noko nenei tana kitiya yana visawavenena namoḡa nenesiyai, kanunu goyosi i vikikinomanisiya, kasi katona i givibwina eketa yasi fufunagoyo i vinuwateweina. Maka i viginiwa nakasina Yeisu yana savivina fasinei atu muka ita viginiwa nakasina yana visawavenena fasinei. I visawavenita namaise Yeisu yana mate ogonaḡanaḡai be namoḡa matatafusi i gifafafanisiya keta namaise Guyau mateyai i sinaviyawasa-savaviniya.

Biga dewadewana kana kafa viuḡu. (1:1-13)

Yeisu yana mudadava Ganini sinenei. (1:14—9:50)
 Ganini nenei tu i niya Yenusanema. (10:1-52)
 Wiki kana kafa nusafu Yenusanema sinenei. (11:1—15:47)
 Yeisu yana misini-savavineina. (16:1-18)
 Yeisu i nikikinomana keta i vaneya abamai. (16:9-20)

Yoni Togivibutabuta Ke'ta I Gidewadewiya Yeisu Fasinei

Madiu 3:1-12, Nuke 3:1-18, Yoni 1:19-28

¹ Nofe biga dewadewana kana kafa viugu Guyau natuna fasinei, tanake Yeisu Togifafafana Gigi-bokeinana.

² Tova manatuwaina Guyau yana tomatakawa Aiseya i viginiwiya maise,

“Guyau i bwaduwa, ‘Nauna yaku tomatakawa ana visimeiya kunauḡu be ya ke'ta ina menaniya.’

³ *Tanake kayona i bwaubwauwa wanakikaoḡowai i bwadubwaduwa, ‘Ke'ta kwa menaniya Tuveka yana nemi fasinei, yana ke'ta kwa nudawaniniyei.’ ”*

⁴ Eketa nofe tomatakawanama Yoni i nemiya namoḡa i givibutibutisiya wanakikaoḡowai yota Guyau sifufuna namoḡa nenesiyai i numamaniya, “Kwa ugevinaimi yami go'yona nenesiyai be Guyau ina vinuwateweimiya. Ana givibutibutimiya be ita visawavenena, kwami naki i kavinimiya yami go'yona nenesiyai.” ⁵ Eketa namoḡa

matatafusi si fakwafakwa Yudiya kawakawana sinenei be Yenusanema menana nakasina sinenei, si kikinomana Yoni sina vaneneiya. Tovanama yasi go'yona si fonayauwa, Yonidani ukowai i givibutibutisiya. ⁶ Yoni kana nuya kameni utuutuna i kotoniya, yota kana wakina niniwasininei kikimetanina o kikifufunina yomuyomu kwafinina nenei. Kana kabwaga o gonofa keta makawa.

⁷ Namoga i iyavisiya i bwaduwa, “Munikuwai namoga tamokağa i nenemiya o fifiwanamokena yo iyou. Iyou muka kaku nufota be ana okodu kana kaevatakutakuna kasi unava ana yausi. ⁸ A givibutibutimiya ukowa nenei atu tanake ina givibutibutimiya Kanunu Tafutafuna nenei.”

Yoni Yeisu I Givibutabutiya

Madiu 3:13-17, Nuke 3:21-22

⁹ Noko tovanama nenei Ganini kawakawana sinenei menana Nasaneti nenei Yeisu i misiniya eketa i nemiya Yoni nenei, eketa Yoni Yeisu i givibutabutiya Yonidani ukowai. ¹⁰ Tovanama Yeisu i kakanakasiya ukowa sinenei, muka mwanenena i kitiya abama i kawiya eketa Guyau Kanununa vitana bunebune maise i sobunemiya nenei. ¹¹ Eketa kayokayo abamei i nusifufuwa i bwaduwa, “Kwağa o Iyou natukatekateku. Yaku sebobo nakatamokena neneweu.”

Seitani Yeisu I Anuvanuviya

Madiu 4:1-11, Nuke 4:1-13

1:6 2 Tufomu 1:8 **1:11** Kabikona 22:2, Same 2:7, Aiseya 42:1, Madiu 3:17, 12:18, Maka 9:7, Nuke 3:22

¹² Muka mwanenena Guyau Kanununa Yeisu i noḡokawawiya wanakikaoḡowai. ¹³ Eketa kuyadayada 40 nokomai i fakwa eatu Seitani i anuvanuvia Yeisu be ita go'yona. Yomuyomu-wanawanaki nukusi si fakwa kabaḡanama nenei atu Guyau kana kaetoḡa abamei si kitavikaviniya.

Yeisu Kana Tomuniyeina Naumokena

Madiu 4:12-22, Nuke 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Tufomu Enoda Anitifasi deniyai Yoni i tenefotiya muninei, Yeisu i niya kawakawana Ganini nenei Guyau yana biga dewadewana i yageyaniya namoḡa nenesiyai. ¹⁵ I bwaduwa, “Nofe tova Guyau yana kawasasa vivinuwadadaneinana i nemiya! Guyau yana kafa visime i niketamwakufwa. Yami go'yona nenesiyai kwa ugevinaimi be biga dewadewana kwa vitumaḡanei.”

¹⁶ Eketa kuyadayada tamokaḡa Yeisu Ganini tobu nenei kwadewai i fanafana atu tofanufa nasi nuwa i kitisiya, Saimoni keta taina Anideneya, tobu nenei kanevatu si neneneiya.

¹⁷ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwa muniyeiku be ana visawavenimiya namoḡa kasi tofanufa.”

¹⁸ Muka mwanenena yasi kanevatu si dawana atu si muniya.

¹⁹ Simokaḡamoka i fana i niya, Sebedi natunatuna Yemesa keta Yoni i kitisiya yasi waka sinenei yasi kanevatu si nunubwatabwatata. ²⁰ Tovanama i wenisiya kana muniyeina fasinei, amasi Sebedi yana tobunanige na fatasi nukusi waka sinenei si venumakanovisiya atu si muniya.

*Yeisu Kanunu Goyona I Nukakiya Namoga Nenei
Nuke 4:31-37*

²¹ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si niya Kafenaumi menana nakasinei. Tovanama kuyadayada Sabati nenei i kanasuna numa kafa yokoyoko sinenei, eketa i vibutuwa Guyau fonana i visawavenena namoga nenesiyai.

²² I vivisawavenena naki maisemoka tamo aitevana fakinina muka maise Mosese yana visime kana tovisawavenena, na nenei keta namoga si mayağa yana visawavenena nenei.

²³ Yeisu i vivisawavenena numa kafa yokoyoko sinenei eatu tovanama nenei namoga tamokağa kanunu goyona i nuwafiya, i fina i bwaduwa,

²⁴ “Aviyavana tamo ya nuwanuwa kima fasikiyai Yeisu tene Nasaneti? Omasi ku nemiya kima kuna nuyaunikiya? Iyau a sanamaniya kwağa aitevana, kwağa o Guyau yana Namoga Tafutafuu!”

²⁵ Yeisu i kanamaifata atu i bwaduwa, “I kanoveu! Namoga ku gionovei.” ²⁶ Eketa kanunu goyona i tatakwayana, namoga i sinanewanewiya keta i gionoviya.

²⁷ Namoga matatafusi si mayağa venemokena eketa si vikanunutoniya si bwaduwa, “Ava o nofe! Nofe visawavenena kiouna yota fakinina. Tu-madama yo kanunu goyosi i vivisimeisiya eketa fonana si munimuniya!” ²⁸ Kakimokimokima tu Yeisu bigana i geyana eketa i venutamatamana Ganini kawakawana kana matatafu i gikafufuya.

*Yeisu Namoga Yagwanisi I Givibwina
Madiu 8:14-17, Nuke 4:38-41*

²⁹ Tovanama numa kafa yokoyoko si teweiya, Yemesa keta Yoni nukusi si niya Saimoni na taina Anideneya yasi numai. ³⁰ Saimoni nawana gumayogu si vinafeyana keta kiviya si matamataveya eketa fasisiyai muka mwanenena atu si iyavefotefotiya. ³¹ Eketa i kanasuna i niya nenesiyai, nimasiyai i ova eketa i sinatowamisiniisiya. Na tovanama nenei nafeyana tofwasiyai i kaniniya eketa gumayogusima kabwaga si suniniya Yeisu kana tomuniyaina nukusi fasisiyai.

³² Eketa kana navinavi vanavanasonu muninei,* namoḡa yasi tovisafwavinaḡa keta yota tasike aviyaonana kanunu goyosi si nuwafisiya, si nemiina Yeisu nenei. ³³ Menana noko kana matatafu si yokowa numanama wasiketanei. ³⁴ Eketa sabu kasi visafwavinaḡa tunisitunisi nenesiyai i givibwina keta yota namoḡa yagwanisi sininisiyai kanunu goyosi i nukakisiya. Atu kanunu goyosi o sanasanamanisi tanake Guyau Natuna na fasinei muka ita sawateweyeisi be sina nusifufu.†

*Yeisu Ganini I Numamana
Nuke 4:42-44*

³⁵ Tovawedanai Yeisu i towamisiniya, numa i teweiya keta i niya kabaḡa nunukamumunina

* **1:32** Vanavanasonu muninei kana givina vitana Sabati naki i kakaviya. Fiyao Diu yasi Sabati i vibutuwa Fanaidei vanavanasonuwai keta i kakaviya Satadei vanavanasonuwai.

† **1:34** Yeisu naki i sanamaniya taki kanunu goyosi ina sawateweisiya be sina bwadukikinomana vitana Yeisu tanake Togifafafana Gigibokeinana, nao namoḡa sina kamanemaniya be ina vikaimatana tonuaviya fasisiyai, namaise yawane i kitakitafota kasi togifafafana fasinei, e maise Yoni 6:15.

nenei eketa nokomai i kawakawanunukuwa. ³⁶ Atu Saimoni unaunana nukusi si niya si nunuwasiya. ³⁷ Tovanama si nisaiya, si iyaviya si bwaduwa, “Namoga matatafusi si nunuwasiwa.”

³⁸ I bwaduviyewa i bwaduwa, “Ta nai namai tunisi menana ketamwakufwai ebe Guyau fonana yota a yaugenyaniya nenesiyai. Nofe yaku ugunama fasinei a nemiya.” ³⁹ Nofe fasinei, Ganini kana matatafu i fanakwaniwiya eketa Guyau fonana i yaugenyaniya yasi numa kafa yokoyoko sinesiyai yota namoga yagwanisi sininisiyai kanunu goyosi i nukakisiya.

*Yeisu Namoga Gosagosawina I Givibwiniya
Madiu 8:1-4, Nuke 5:12-16*

⁴⁰ Tova tamokağa namoga kwafinina gosagosawina i nemiya Yeisu nenei i fekuwa kaetutunei eketa i kamanemaniya i bwaduwa, “Ae, taki nuwanuwau maise, kuta givibwinikuwa be ata eyaeya.”†

⁴¹ Yeisu na yana siniganigani nimana i tuniya keta namoga tofwanei i teniya eketa i bwaduwa, “Tka, Iyau nuwanuwaku. Ku eyaeya!” ⁴² Eketa kakimokimokima tu kwafinina kana gosawa i kakaviya eketa i eyaeya-savaviniya. ⁴³⁻⁴⁴ Eketa Yeisu

1:39 Madiu 4:23, 9:35 † **1:40** Fiyao Diu yasi visime nenei, namoga kwafinina gosagosawina tanake muka eyaeyana eketa nunuteweyeinana. Fiyao Diu muka kasi sawateweyeina be nofe visafwavinaganama sina givikaviniya. Namoga gosagosawisi muka kasi sawateweyeina be sina kodukodu Numa Kodukodu nenei yota muka menana sinenei sina fakwa. Na fasinei taki namoga gosagosawina ina bwina, nao tanake naki i eyaeya-savaviniya. Yota Guyau ina visawadewedewiya eketa kana nufota be namoga nukusi sina fakwa keta sina kodukoduwa Numa Kodukodu sinenei.

bwadu fifiwanina nenei i iyaviya i bwaduwa, “Nofe tova ku nai eatu muka tamo aitevana kuna iyavei nofe ibanama fasinei. Dawaniniina kuna niya eketa tauḡu kuna visawaveniwa tovibwanaose nenei. Eketa ku bwina fasinei Mosese yana visime maise, vibwanaose kana ketaketai kuna saviviniya ebe ita vikafakita sabu nenesiyai vitana naki ku eyaeya.”§

⁴⁵ Atu Yeisu yana bwadu muka ita muniyei keta i kikinomana namoḡa nenesiyai i eyowiya aviya-vana i kikinomana tauna nenei fasinei. Yeisu na yana uḡunama fasinei muka kana nufota be namoḡa matasiyai ina kanasuna menana nakasina sinenei, atu i fakwa kabaḡa nunukamumunisi nenesiyai. Eatu menana matatafunu nenesiyai namoḡa si nemiya nenei.

2

*Yeisu Namoḡa Tanaina Matematena
I Gidewadewiya*

Madiu 9:1-8, Nuke 5:17-26

¹ Kuyadayada muka yagwanina muninei Yeisu kana tomuniyeina nukusi si makavinisiya Kafenaumi. Namoḡa si biganowana vitana i nemiya tauna yana menanai, ² eketa yagwanisi si yokowa nokomai. Na fasinei muka tamo kawasasa numa sinenei o ketakawana kafakainei. Eatu Yeisu Guyau fonana i numamaniya nenesiyai. ³ Namoḡa nasi nufunina, namoḡa tanaina

§ **1:43-44** Tovibwanaose namoḡa yasi kavenenakaoḡo ina vibwanaoseiya fasisiyai Guyau nenei, nofe ina visawavenena naki venemokena namoḡa kana gosawa i kakaviya. (Visime Tafu 14:1-32)

matematena na sitana si uniya keta si nemiya nenei. ⁴ Yoko nakasina si tenefotifotisiya eketa muka kasi fata namoġanama sina nemiyei Yeisu nenei. Na fasinei menanai kaevaavaġa nenei si vaneiya kudukuduwai keta si tananabuya namai Yeisu i fakwafakwa nenei. Eketa tovanama kudukudu si tananabuya muninei, na sitana si otanowiya unava nenei eketa i sobuwa Yeisu naunei. ⁵ Tovanama Yeisu i kitiya namoġa nasi nufunina yasi vitumaġana, namoġa tanaina matematena i iyaviya i bwaduwa, “Natuku, ya go'yona a vinuwateweisiya.”

⁶ Tunisi Diu yasi visime kana tovisawavenena nokomai si nunuvitoġa. Tututausi nuwasinesiyai si bwaduwa, ⁷ “Au, naki Guyauġa kana nufota go'yona ina vinuwateweina. Ava uġuna nofe namoġa nokomaise i nunusifufu eyo i bwadubwadu-tafakaikokona Guyau nenei!”

⁸ Eatu yasi vinuwadadanasima Yeisu waniya i venusanamaniya eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei nanemaise kwa vivinuwadadana nuwafoumiyai? ⁹ Avi bwadubwadu o meyameyanina namoġa tanaina matematena nenei, ‘Ya go'yona a vinuwateweisiya’ o ‘Ku misini ka sita ku uni be ku nidadana’? ¹⁰ Eatu kwata sanamaniya vitana Iyau Namoġa Natuna na yaku visime fakinina kana fata go'yona ana vinuwateweina fwayafwaya etanei yota namoġa ana givibwina.” Eketa namoġa tanaina matematena i iyaviya i bwaduwa, ¹¹ “Neneweu a bwadubwaduwa, ku misini! Ka sita ku uni be ku nai numai!”

¹² Tovanama nenei namoġa i misiniya, kana

sita i uniya keta namoḡa sabu matasiyai i niya. Matatafusi si mayaḡa eketa Guyau si daviya si bwaduwa, “Mukamokena tamo tova ibanama maise tata kitai!”

Yeisu Nebi I Bwauwiya

Madiu 9:9-13, Nuke 5:27-32

¹³ Yeisu kana tomuniyeina nukusi yota menana Kafenaumi si teweiya atu si niya Ganini tobu kafakainei. Sabu nakasina si nemiya nenei eketa Guyau fonana i visawavenena nenesiyai.

¹⁴ Kabegona i vaniya, Anafasi natuna kana wava Nebi i kitiya i nunuvitoḡa yana kafa savivina nenei gabana i nunuvemuvemuwa Noma gabemani fasisiyai. Eketa Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Ku muniyeiku be ku vitomuniya.” Nebi i misiniya keta i muniya.

¹⁵ Noko muninei, Yeisu Nebi yana numai i vivianonaviya atu tonuvemuvemu keta togo'yonaa yagwanisi aviyaonana si munimuniye-dadaniya, yota kana tomuniyeina nukusi si kakawa.* ¹⁶ Eatu tunisi visime kana tovisawavenena atu yota Fanasi kunumina nenei si kitiya tonuvemuvemu be togo'yonaa nukusi si kakawa eketa Yeisu kana tomuniyeina si iyavisiya si bwaduwa, “Ava fasinei i kaka tonuvemuvemu keta togo'yonaa nukusi?”

¹⁷ Tovanama Yeisu i nowaniya, i iyavisiya i bwaduwa, “Aviyaonana muka vivisafwavinaiisi o muka ita nufotaisi sina nai togivibwina

* **2:15** Mosese Guyau yana visime i viginisiya keta Fanasi noko visimesima si muniye-dewadewisiya. Diu fiyaosi kasi sanu yagwanina yota maise si muniye-dewadewisiya. Si bwaduwa, namoḡa aviyaonana muka visimesima keta sanusima sita munimuniyeisi nao tasike togo'yonaa.

nenei. Vivisafwavinaisiḡa kasi nufota sina niya togivibwina nenei. Iyau a nemiya o muka aviyaonana si vivinuwadadana tasike toeyaeyana fasisiyai eatu aviyaonana si sanamaniya tasike togo'yona fasisiyai.”

*Nutoninuvenuveina Vikokowana Fasinei
Madiu 9:14-17, Nuke 5:33-39*

¹⁸ Tova tamokaḡa Yoni Togivibutabuta kana tomuniyeina keta tunisi Fanasi si vivikokowana atu namoḡa tunisi si nemiya Yeisu nenei eketa si bwaduwa, “Yoni kana tomuniyeina keta Fanasi si vivikokowana eatu ava fasinei yo ka tomuniyeina muka sita vivikokowana?”

¹⁹ Eketa nenesiyai i nufata i bwaduwa, “Tovanama vikawana kana ka-sebobo kana tovai, muka ita nufotai be tovivikawana kana wagawaga sina vikokowana taki tovivikawana tauna noko nukusi. Muka kana nufota uḡuna tauna o nukusi si sesebobowa. ²⁰ Eatu tamoka tova kana kaniyabina sina nemiya keta unaunana nenesiyai sina oviya keta sina niiya. Noko tovanama nenei yo sina vikokowana uḡuna nuwatasi ina dauna.”

²¹ Yota i bwaduwa, “Iba kiouna a nemiiya atu muka kami sanu manatuwaina nukusi ita ovivikawaniya. Muka tamo aitevana nuya bidimina kiouna ina vai be nuya manatuwaina kana kabwasasa nenei ina suyakafukafuya. Taki ina fufuniya, kigona muninei nuya bidimina kiouna ina gogomiya nenei, nuya manatuwaina kana kaganini ina nakatadewadewa.

²² Muka tamo aitevana kana fata be waini kiouna kikitaniina kana nogona fasinei waini kana koni manatuwaina nenei ina vininiwiya.

Taki ina fufuniya, noko waininama tovanama buḡobuḡo ina kawananakana eketa kawasiveina ina vaneya nenei, koninama manatuwaina ina nuyavayavaniya uḡuna muka kana fata koninama ina fata. Mwavinana nenei koni keta waini sina goyowa. Atu koni kiouna nenei, waini kiouna ina vininiwatotoiya.”

*Yeisu I Nusifufuwa Kuyadayada Sabati Fasinei
Madiu 12:1-8, Nuke 6:1-5*

²³ Sabati tamokaḡa nenei Yeisu kana tomuniyeina nukusi witi bwibwiyaguna sinenei si niniya eatu tomuniyeina witi sisina si gigimumuta sina kawa fasinei. ²⁴ Tunisi Fanasi tomuniyeina si kitisiya eketa Yeisu si iyaviya si bwaduwa, “Ku kitai! Ava fasinei yo Sabati kana visime si yakweyakweniya?”

²⁵ Eketa i bwaduviyewa nenesiyai i bwaduwa, “O tamo tova Guyau fonakituna sinenei viviginiweinana kwa ginaḡanaiya aviyavana Deivida i fufuniya tovanama yana namonamoḡa nukusi vitanona si kikanata! Ava fasinei yo muka kana givina kwata vinuwadadanei?”

²⁶ Tovanama Abiata tanake tovibwanaose kasi toviketaneineina yana tovai, Deivida i kanasuna Guyau yana Vada Tafutafuna sinenei keta i vikokoniya maneka fasinei. Eketa i veniya eatu noko manekanama o gigivita funa eketa tovibwanaoseḡa kasi nufota sina kaniya. Eatu Deivida tunina i kaniya yota aviyaonana si kwafuya tunina maneka i venisiya.”

²⁷ Yota i iyavisiya i bwaduwa, “Guyau Sabati i fufuniya be namoḡa ina ovivitiya fasinei eatu

muka namoḡa ita fufuniya be Sabati kana dauna ina uniya fasinei. ²⁸ Na fasinei Namoḡa Natuna o Sabatinama kana Tuveka!”

3

*Yeisu Namoḡa Nimana Matematena
I Gidewadewiya*

Madiu 12:9-14, Nuke 6:6-11

¹ Tova tamokaḡa nenei Yeisu yota i makaviniya eketa i kanasuna numa kafa yokoyoko sinenei keta nokomai namoḡa nimana matematena i kitiya i nunuvitoḡa. ² Namoḡa tunisi nuwanuwasi be Yeisu sina vinoiya fasinei, matasi si vikanaoḡosiya si tonetoneiya taki namoḡa noko ina gidewadewiya kuyadayada Sabati nenei o muka.

³ Yeisu namoḡa nimana matematena i iyaviya i bwaduwa, “Ku nemai be namoḡa nausiyai ku misini.” ⁴ Eketa namoḡasima i nutoninuvenuvisiya i bwaduwa, “Avamasi yata visime i sawateweyeita tata fufuniya kuyadayada Sabati nenei? Kita dewadewana tana fufuniya o goyona tana fufuniya? O kita yawasi tana gifafafaniya o taki tana nuvimatiya?” Eatu matatafusi si numananava.

⁵ Na yana kayokuḡa i kitadadana nenesiyai. Atu katekatesi yana gua fasinei i nuwatadauna venemokena keta namoḡa nimana matematena i iyaviya i bwaduwa, “Nimau ku tunei.” Namoḡa nimana i tuniya eketa i dewadewa. ⁶ Tovanama nenei Fanasi si venukikinomana keta si niya tufomu Enoda kana tomuniyeina nenesiyai eketa tamo nenei Yeisu waina si fufuniya kana nuvimate fasinei.

⁷ Eketa Yeisu kana tomuniyeina nukusi si niya tobu nenei eatu Ganiniyei sabuvekamoka

si muniya. ⁸ Yeisu kiyakiyaya kafa nuwatabau i saviviniya bigana si nowaniya eketa biga si yauniya i niya Yudiya, Yenusanema, Idumiya yota menanasima Yonidani ukowa fafaninei be i fanakwaniuḡa Taya eketa Saidoni nenesiyai namoḡa si nemiya.

⁹⁻¹⁰ Noko kuyadayadanama nenei namoḡa yagwanisi i givibwinisiya. Na fasinei tovisafwawinaḡa matatafusi kunausi si ketoketowiwiya be nuwanuwasi Yeisu sina gisikoniya. Eatu sabu nakasina fasinei kana tomuniyeina i iyavisiya be waka sina gidewadewiya fasinei be namoḡa muka sina nibwatabwatavinai. ¹¹ Kanunu goyosi aviyaonana namoḡa si nuwafisiya tovanama Yeisu si kitakitiya, si fekufekuwa tafakainei eketa si bwaubwauwa, “Kwaḡa o Guyau Natuna!” ¹² Atu kanunu goyosi i viketofotisiya be muka wakakana sina sai tanake aitevana.

Yeisu Yana Tonowana 12 I Gibokisiya

Madiu 10:1-4, Nuke 6:12-16

¹³ Yeisu i vaneya koya nenei keta namoḡasima yana nuwanuwa i wenisiya si nemiya nenei. ¹⁴ Namoḡa nasi 12 i gibokisiya keta i wenisiya tonowana. Tasike o tanake nukusi eketa ina visimeisiya sina kikinomana be sina numamana, ¹⁵ eketa yota visime i wenisiya be namoḡa nenesiyai kanunu goyosi sina nukakisiya. ¹⁶ Nasi 12 i gibokisiya kasi wawa o nofemaise.

Saimoni (i weniya Fita*),

3:9-10 Maka 4:1, Nuke 5:1-3

*

3:16 Giniki fonasiyai, Fita kana givina maise gabana.

¹⁷ Sebedi natunatuna, Yemesa eketa taina Yoni
(i wenisiya *Bowanegesi* kana givina o kanitana
natunatuna),

¹⁸ Anideneya,

Finifi,

Batonomiu,

Madiu,

Tomasi,

Yemesa Anafasi natuna,

Tadiusi,

Saimoni Senoti† yokonama nenei,

¹⁹ eketa Yudasa Isikaniyoti, tanake o Yeisu kana
toviwaifufuna.

*Namoḡa Si Bwaduwa Kanunu Goyona Yeisu
I Vivisimeiya*

Madiu 12:22-32, Nuke 11:14-23, 12:10

²⁰ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si kanasuna
numa sinenei, atu yota sabu si yoko-savavinisiya
eketa muka kasi fata be sina ka. ²¹ Tovanama
ugunina kana sifufu noko si nowaniya keta
si bwaduwa, “Namoḡa noko debabouna i goyowa.”
Eketa si niya be sina oviya.

²² Tunisi visime kana tovisawavenena Yenu-
sanemei si sobunemiya keta si bwaduwa, “Seitani
tauna kanunu goyosi kasi toviketanuneina, Yeisu
i vivisimeiya. Tanake yana fiwana nenei eketa ka-
nunu goyosi i vivikikinomanisiya.”

²³ Yeisu i wenisiya keta nenesiyai
i bwadusobusobuwa i bwaduwa, “Namaise yo
Seitani atu yota Seitani tauna ina kwaviniya?

† **3:18** Senoti kana givina maise, Diu fiyaosi eatu yoko
kabegona. Tasike nuwanuwasi Noma kana tovisime nukusi
sina vikamunumunuwa. **3:22** Madiu 9:34, 10:25

²⁴ Taki kafa visime tauna ina sinatakatakiya be sina vikamunumunuwa, na kafa visimenama muka ina fakwa nubwayouna. ²⁵ Taki yota namoḡa ugunina ina sinatakatakiya be sina vikamunumunuwa, noko uguninama ina kayakweniya. ²⁶ Eketa taki Seitani yana yoko ina sinatakatakiya be sina vikamunumunuwa nao muka kana fata ina misini, yawane ina kakaviya. ²⁷ Muka tamo aitevana kana fata be namoḡa fifiwanina yana numa ina kanasunei be yana nogonogo ina gikuma. Kana nivaniva tamo namoḡa fifiwanamokena ina yoniya, yo muniyai yana numai ina gikuma.

²⁸ A iyaiyavimiya venemokena. Namoḡa yasi go'yona matatafuna be yasi bwadu-
tafakaikokona Guyau nenei o ina vinuwateweisiya.
²⁹ Atu taki kwaḡa aitevana Kanunu Tafutafuna kuna bwadu-tafakaikokoniya Guyau mukamokena ina vinuwateweyeu atu ya go'yona ina fakwavaḡata.”
³⁰ Yeisu i bwaduwa nofemaise uḡuna visime kana tovisawavenena si bwaduwa, “Kanunu goyona i nuwafiya.”

Yeisu Ugunina Venemokena

Madiu 12:46-50, Nuke 8:19-21

³¹ Tovanama nenei Yeisu ayona eketa sisitaina si nemiya menanai si misimisiniya, atu kana matakawa si teweiya i niya be ina nemiya ina kitisiya.
³² Sabu Yeisu si toḡafifiniya eketa tasike fiyaosima o si iyaviya si bwaduwa, “Ayou keta sisitaiu menanai, nuwanuwasi kwaḡa.”

³³ Nenesiyai i nufata i bwaduwa, “Avi ayoku o avi sisitaiku?” ³⁴ Eketa namoḡasima si toḡafifiniya i kitanainaisiya eketa i bwaduwa, “Kwa kitai! Nofe o ayoku eketa unaunaku. ³⁵ Aitevana Guyau yana nuwanuwa ina fufuniya, tanake unaku, nouku eketa ayoku.”

4

Fwayafwaya Nufunina Kasi Bwadosobusobu Madiu 13:1-9, Nuke 8:4-8

¹ Yeisu yana visawavenena i kakina-savaviniya Ganini tobu kafakainei eketa sabuvekamoka si niya yana sifufu sina vaneneiya. Eatu si yokokwafuya na uḡuna wakai i toḡa atu namoḡa o tobu kafakainei si fakwa. ² Eketa iba yagwanina fasisiyai bwadosobusobuwai i visawavenena. I iyavisiya i bwaduwa,

³ “Kwa nowaniya! Namoḡa tamokaḡa kana bwibwiyaguwai fwayafwaya matatafuna i fonoyauyauniya eketa nugi etanei i giyauyauniya. ⁴ Tunisi ketai si fekuwa eketa manuwa si nemiya si kawa. ⁵ Atu tunisi gabagabaninei si fekuwa atu muka fwayafwaya badobadona na uḡuna si venuketovitakana, ⁶ atu kikwanakwanamisi muka sita sobu venemokena keta vanavana i vaneya nenei o i taoyayanisiya. ⁷ Nugi tunisi si fekuwa bubu kikikwanekwanena nenesiyai si tafwa atu bubusima si tunatautaunisiya keta muka sita vikabwaga. ⁸ Eatu tunisi nugi si fekuwa fwayafwaya dewadewanei keta si tafwadewadewa. Tunisi si sakuna 30 na kana vifofo, 60 na kana vifofo, eketa 100 na kana vifofo.”

⁹ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Taki na taniyami maise avana a iyavimiya kwana nowaniya.”

*Yeisu Yana Bwadosobusobu Na Kana Ugwu
Madiu 13:10-17, Nuke 8:9-10*

¹⁰ Tovanama Yeisu kana kisina, yana tonowana kasi 12 yota namoḡa tunisi si nemiya Yeisu nenei keta si nutoninuvenuviya yana bwadosobusobusima fasinei.

¹¹ I nufata i bwaduwa, “Kwami fiyaomima a gibokimiya be Guyau yana kafa visime kana nuwasisikona ana nusifufuwimiya. Atu mani namoḡa nenesiyai o muka ana givimayetadewadewai, naki bwadosobusobuḡa nenei ana nusifufuwisiya. ¹² Nokomaise ana fufuniya ebe avana manatuwaina Guyau yana tomatakawa tamokaḡa i viginiviya fasisiyai ina vivenemokena.

*Naki sina kitakitiya,
atu muka sina kitakinanei.
Naki sina nowanowaniya,
atu muka sina nuwatasanamanei.
Taki yasi fufunagoyo sina kitakinaniya keta
sina nuwatasanamaniya ebe sita ugevinisiya
nenekuwai
nao ata vinuwateweisiya.”*

*Fwayafwaya Nufunina Kasi Tunina Kana Sana-
mana Fasinei*

Madiu 13:18-23, Nuke 8:11-15

¹³ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Nofe bwadosobu-sobunama tamo kana sanamana nenemiyai? Avi bwadosobusobu yoke kwana sanamane?

14 Nugi kana toyauyauneina nao Guyau fonana kana toyauyauneina namoḡa yagwanisi nenesiyai. 15 Namoḡa tunisi yasi fakina maise ke'ta bwadusima si nowanowanisiya atu muka mwanenena Seitani i nenemiya keta i viviteweisiya. 16 Namoḡa tunisi o maise fwayafwaya gabagabanina, bwadu si nowanowaniya eketa muka mwanenena si katukatuviya na yasi sebobo, 17 atu muka na kikwanakwanamisi, na nenei keta yasi fakwa muka nubwayouna. Tovanama biga dewadewana fasinei dauna keta kuvavana i kikikinomanisiya, si venuvenudibutoyoḡa. 18 Namoḡa tunisi o maise bubu sakasakanununa. Nofe namoisima o biga si nowanowaniya, 19 atu yasi nuwanuwa o kimoki fwayafwaya kana fakwafakwa ibasima nenesiyai, gabana keta iba tunisi kasi nisaḡa si nuwagabubuwiisiya. Eketa noko ibasima biga dewadewana si tunatunatautauniya eketa muka ita viviuwa. 20 Fwayafwaya dewadewana o maise namoḡa tasike biga dewadewana si nowaniya keta si katuviya. Eketa tunisi si sakuna 30 na kana vifofo, 60 na kana vifofo, eketa 100 na kana vifofo.”

Kimayeta Yana Kafa Misini Etanei

Nuke 8:16-18

21 Yeisu yota i iyavisiya i bwaduwa, “Muka tamo aitevana kana fata kimayeta ina kanasunei keta kabomai ina kabwaniya o kivi sifunei ina tenei. Atu naki kana nufota be yana kafa misiniyai ina teniya. 22 Aviyavana makamakaviuneinasi o naki maise be ana tene-kikinomanisiya, eatu

aviyavana kikikabwanisi o naki maise be ana vitanadadisiya. ²³ Taki na taniyami maise avana a iyavimiya kwana nowaniya.”

²⁴ Keta yota i kanakakina, “I kanoveimi be kwa vaneneḡa-dewadewa, yami nowanautuutu-nama nenei yami sanamana ina givinakasiya yota ina vifowwiya. ²⁵ Tasike aviyaonana simo nenesiyai ina venevifowwiya. Eatu tasike aviyaonana muka nenesiyai atu kabegona, naki nenesiyai ina viteweiya.”

*Guyau Yana Kafa Visime
Yana Tafwatafwa Kana Bwadusobusobu*

Madiu 13:31-32,34, Nuke 13:18-19

²⁶ Yeisu yota i bwaduwa, “Guyau yana kafa visime o nofemaise. Namoga tamokaḡa yana bagunai nugi i giyaunyauniya. ²⁷ Nuwabuna i banubanuwa keta kuyadayada i misimisiniya, atu nugi o si tafwatafwa eatu muka ita sanamanei namaise. ²⁸ Fwayafwaya o nugi i gigivitaḡwiya, nauna ina ketovitakana, ina tafwa ina vaneya, eyo ina vikabwaga. ²⁹ Tovanama kabwagamokena ina gumaiya keta kiyana kana tova, namogaḡanama ina vibutuwa ina totuya.”

³⁰ Eketa Yeisu yota i iyavisiya i bwaduwa, “Avi bwadusobusobu tamo ebe nenei Guyau yana kafa visime ata sawanuvenuveyei? ³¹ Naki maise kayawana nugini musumusumokena namoga si bagubaguniya, ³² atu tovanama ina tunakutuwa o kaiuwauwa matatafusi i tufutufuteweisiya,

4:24 Madiu 7:2, Nuke 6:38

4:25 Madiu 13:12, 25:29, Nuke 19:26

4:29 Yoweni 3:13

naḡanina o si nakanakata keta bayawinei kana nufota be manuwa kasi gigi sina kiyona.”

³³ Nofemaise bwadusobusobusima yagwanina nenesiyai i nusifufuwisiya kana nivaniva si nowana kasi fata na yasi sanamana. ³⁴ Yana kikitana namoḡa nenesiyai matatafuna o bwadusobusobu nenei, eatu kana tomuniyeinaḡa nenesiyai o matatafuna i gigivimayesiya.

Yeisu Fonimanabutu I Sawataniya

Madiu 8:23-27, Nuke 8:22-25

³⁵ Noko kuyadayadanama kana navinavi, Yeisu kana tomuniyeina i iyavisiya i bwaduwa, “Tana tamana fafaninei.” ³⁶ Tanake o wakai atu kana tomuniyeinaḡa si toḡa eketa tanake nukusi yoko si teweisiya atu waka tunisi nukusi si tamana. ³⁷ Muka mwanenena atu fonimana i towa eketa nefo waka i siwatotoiya, eketa ukowa i vibutuwa i maamaḡa wakai.

³⁸ Yeisu waka kunenei i videbaboununakata keta i banubanuwa. Atu kana tomuniyeina si nuvauniya keta si bwaduwa, “Aiye, muka kuta vinuwana tana mateya fasinei!”

³⁹ I misiniya keta fonimana i dageiya i bwaduwa, “I katanai!” Yota nefo i iyaviya, “Ku nigwana!” Muka mwanenena fonimana i kataniya eketa manokutukutu i teweiya. ⁴⁰ Eketa kana tomuniyeina i iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei yo kwa matutamoka? Yawane muka yami vitumaḡana?”

⁴¹ Naki kawasi si yaowa eketa tututausi si vikatonitoniya, “Nofe avi namoḡa yo fonimana keta nefo fonana si nowaniya!”

5

Yeisu Kanunu Goyosi I Nukakisiya Namoga Tamokaḡa Nenei

Madiu 8:28-34, Nuke 8:26-39

¹ Yeisu keta kana tomuniyeina si nemiya Ganini tobu fafaninei fiyao Genasa yasi fafaniyai.

² Tovanama Yeisu i sobuwa wakai, namoga tamokaḡa kanunu goyona i nuwafiya matematesi kasi vatunuma nenesiyai i kikinomana-nemiya nenei. ³⁻⁵ I fakwafakwa vatunumai. Muka tamo aitevana fifiwanamokena be ina vanetanai. Tova matatafuna kaena keta nimana seni nenesiyai si yonayoniya atu unavasima i kikionota eketa muka tamo aitevana kana fata be ina yona-savavinei. Kuyadayada keta nuwabuna tamokatamokaḡa vatunuma keta koya nenesiyai i ninikaokaogowa keta i bwaubwauwa yota tauna gabanai i nunugisagisasiya.

⁶ Tovanama Yeisu kedawanauwai i kitiya i dibwana i niya eketa naunei kaetutuna i viketogunisiya, ⁷ eketa kayona nakasinei i tatakwayana i bwaduwa, “Yeisu, Guyau Etanemokenei Natuna! Ava ya nuwanuwa nenekuwai? Guyau kana wavai a vivikokona-sineganiganiya muka kuna givikuvakuvavaneiku.”

⁸ Nofemaise i bwaduwiya uḡuna o Yeisu kanunu goyona nauna i miki-iyaviya, “Kanunu goyou namoga nofe ku gionovei!”

⁹ Yeisu i nutoniya i bwaduwa, “Namaise ka wava?”

I nufata i bwaduwa, “Kaku wava Sagisagigi uḡuna kima yagwaniki namoga nofe sinenei.” ¹⁰ Eketa kanunu goyosi Yeisu si kamanemane-yeweyewiya be muka sina nai tamo fafani nenei.

11 Niniusiyai o fonoyauwa si kakabubuna koya kafakainei, 12 eketa kanunu goyosi Yeisu si kamanemaniya si bwaduwa, “Ku sawateweyeiki be ku teweyeiki ka nai fono sinesiyai.”

13 Eketa sawateweyeina i venisiya keta namoḡa sinenei si kikinomana atu si niya fono nenesiyai si kanasuna. Fonoyauwasima kasi yagwana 2,000 maise, tefai si sinowa eketa tobuwai si gavivina.

14 Fonosima kasi tokitavikavina si dibwana si niya menana nakasinei eketa yota menana tamokatamokaḡa nenesiyai matakawa si venutamatamaniya. Namoḡa si niya eketa aviyavana i kikinomana si kitiya. 15 Tovanama

si nemiya Yeisu nenei, namoḡanama manatuwaina kanunu goyosi si nuwafiya si kitiya na kana nuya keta yana nuwanuwa dawaniniina nenei i nuvitoḡa eketa matatafusi si matuta.

16 Aviyaonana si kitiya avana i kikinomana namoḡanama keta fono nenesiyai namoḡa si iyavisiya. 17 Eketa Yeisu si kamanemaniya be vitana yasi fafari ina teweiya.

18 Tovanama Yeisu wakai i toḡatoḡa, namoḡa nauna kanunu goyosi si nuwafiya i kamanemaniya be nukusi sita niya.

19 Atu Yeisu i sawataniya eketa nenei i bwaduwa, “Ku makavinau ya menanai be ya sabu kuna iyavisiya avana iba nakasina Tuveka i saviviniya fasiweu, eketa namaise yota yana sineganigani neneweu.” 20 Namoḡanama

i makaviniya eketa Dekafonisi* nenesiyai

* 5:20 Giniki fonasiyai, Dekafonisi kana givina menana 10 nakanakasisi.

i nusifufuwa avana Yeisu i saviviniya nenei. Namoga matatafusi si nowaniya keta si mayaga.

*Yainusi Natuna Gumayogu Matemateni
Keta Gumayogu Visafwavinaina
Madiu 9:18-26, Nuke 8:40-56*

²¹ Yeisu i tamana-savaviniya tobu fafaninei. Yawane tobu kafakainei atu sabuveka si nemiya keta si yokokwafuya. ²² Eatu namoga tamokağa kana wava Yainusi, tanake tamo numa kafa yokoyoko kana toviketanuneina, i nemiya Yeisu nenei. Tovanama Yainusi Yeisu i kitiya i fekuwa kaeyafayafanei, ²³ eketa nenei i vikokona-sineganiganiya i bwaduwa, “Natuku gumayogu kabegona, kabegomokena ina mateya. Kuta nemiya nimau tofwanei kuta teniya be kuta givibwiniya keta ita fakwa na yawasina.” ²⁴ Tovanama si nogokawawa, namoga sabuveka si yokokwafukwafuya keta nukusi si niya.

²⁵ Gumayogu kana katona ufaufa i toatogateweteweiya manamana 12 o nukusi sinesiyai. ²⁶ Yana nogonogo matatafuna tokwenikweni nenesiyai iteweiya ebe vitana ita bwina eatu katonanama i nakatamoka. ²⁷⁻²⁸ Yeisu fasinei i biganowana keta nuwasinenei i bwaduwa, “Taki kana nuyaga ana gisikoniya nao ana dewadewa.” Eketa namoga sabuveka kasi sinefouwai i niya Yeisu kumunina keta kana nuya i gisikoniya. ²⁹ Muka mwanenena ufaufana dibwadibwana i kaonosiya eketa tauna i kamukoniya vitana kana katona naki i kakaviya.

³⁰ Noko tovanama nenei Yeisu i sanamaniya yana fiwana naki i kikinomana eketa namoga kasi sine-

fouwai i saḡabwataviniya keta i bwaduwa, “Aitevana kaku nuya i gisikoniya?”

³¹ Kana tomuniyeina si iyaviya si bwaduwa, “Ku kitai! Namoga sabuveka si yokokwafuwa atu namaise yo ku bwadubwadu, ‘Aitevana i gisikoniku?’ ”

³² Atu Yeisu i kitakitadadana be nuwanuwana ina kitiya aitevana i gisikoniya. ³³ Atu gumayogu i nuwatanamaninya aviyavana i kikinomana nenei eketa na yana matuta yota na yana kinikuna i niya Yeisu naunei kaeyafayafanei i fekuwa, keta i iyaviya iba matatafunana kana venemokena nenei. ³⁴ Keta Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Natuku, ya vitumaḡanai ku dewadewa. Ka katona naki i kakaviya. Keiya nenei ku nai.”

³⁵ Yawane i nunusifufuwa atu namoga tunisi Yainusi yana numei si nemiya keta si iyaviya si bwaduwa, “Natuu gumayogu naki i mateya. Ava fasinei tovisawavenena kuna visinatamatamane-kaogowei?”

³⁶ Yeisu yasi bwadunama i nowanateweiya eatu i iyaviya i bwaduwa, “Muka kuna matuta, naki ku vitumaḡanamoka.”

³⁷ Muka tamo aitevana ita sawateweyei ebe yo nukusi sina nai naki Fita, Yemesa eketa kana tu-funuwa Yoni nukusi sina niya. ³⁸ Tovanama Yainusi yana numai si kikinomana Yeisu namoga yag-wanisi i kitisiya si bwedibwedi-bwaubwauwa, ³⁹ eketa i kanasuna sinenei keta i iyavisiya i bwaduwa, “Ava uḡuna yo kwa bwedibwedi-nukwae. Gwadimonamona nai muka ita mate atu i banubanuwa.”

⁴⁰ Namoga si kawanaviya fasinei matatafusi i vikikinomanisiya eatu gwadimonamona

ayona keta amana yota kana tomuniyeina kasi tonu nukusi si kanasuna totomuwai namai gwadimonamona imatamataveya nenei.
⁴¹ Nimanei i ova keta i bwaduwa, “*Tanita kumi*,” kana givina, “Gumayogu kabegou a iyaiyaviwa ku misini.”

⁴² I venuotowamisiniya keta i fanakwanikwaniuḡa. (Tanake kana manamana 12.) Eketa si mayaḡamatatafuwa. ⁴³ Eketa Yeisu visime fifiwanamokena i venisiya ebe muka tamo aitevana sina iyavei. Eyo i bwaduwa, “Ava tamo kwa venei be i kawa.”

6

Fiyao Nasaneti Yeisu Si Dibutoyoia

Madiu 13:53-58, Nuke 4:16-30

¹ Yeisu kana tomuniyeina nukusi menana noko si teweia keta si makavinisiya Nasaneti tauna yana menana nenei. ² Sabati kana kuyadayada nenei i vibutuwa visawavenena numa kafa yokoyoko sinenei. Namoga yagwanisi si nowaniya keta si mayaḡa. Tututausi nenesiyai si vikatonitoniya si bwaduwa, “Namasimo nofe nuwanuwasima i vaisi, avi nuwatasuyasuya nenei eyo kafa nuwatabau fifiwanisi i gigikikinomaneisi?” ³ Namoga nofe o naki tokabitamomoka. Ayona o Meni eketa sisitaina o Yemesa, Yosefa, Yudasa keta Saimoni, yota nounouna nukusi nofemai ta fakwafakwa.” Eketa si dibutoyoemokiya.

⁴ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Namoga Guyau yana tomatakawa si vivifotuwisiya, eatu tututausi yasi menana namoisi be yasi sabu eketa yasi

fasekwa o muka sita vivifotuweisi.” ⁵⁻⁶ Eketa Yeisu i mayağa uğuna namoğa muka sita vitumağana, na fasinei muka kana fata be tamo iba fifiwanina nokomai ita fufuniya eatu nimana i dawana nasi viyamoka tofwasiyai eketa si bwina.

Yeisu Yana Tonowana I Visimeisiya Si Niya Menana Nenesiyai

Madiu 10:5-15, Nuke 9:1-6

Eketa i fanakwaniuğa menana nenesiyai i vivisawavenena. ⁷ Yeisu yana tonowana i wenevakukusisiya eketa nuwesinuwesi i visimeisiya menana nenesiyai. Eketa visime i venisiya ebe kanunu goyosi sina vatanisiya, ⁸ eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Yami nainama nenei muka tamo aviyavana kwana uniya, muka kabwaga, kautu o gabana, naki kiwanağa tamokağa. ⁹ Kami kaevatakutakuna kwana kikotonina eatu muka tamo nuya kana vinuwa kwana uniya. ¹⁰ Taki avi menana nenei kwana niya, tamoka numanama nenei kwana fakwa kana niyaniva na menaninama kwana teweiya. ¹¹ Taki kwana nemiya tamo menana nenei atu namoğa muka sina katuvaime o sina nowanimi, kaeyafayafami kasi kafusisima kwana nubutusiya eatu kwana niya. Noko ina visawavenena vitana matasi ina kanakasiya.”

¹² Eketa si niya namoğa si iyaiyavisiya, “Yami fufunagoyo nenesiyai kwana ugevinimiya ebe kwana makavinimiya Guyau nenei.” ¹³ Kanunu goyosi yagwanisi si vikikinomanisiya eketa onive

bubunei namoḡa tovisafwavinaḡa tofwasiyai
si kisiwaḡa eketa si givibwinisiya.

*Tufomu Enoda Anitifasi Keta Yoni
Togivibutabuta Yana Mate*

Madiu 14:1-12, Nuke 9:7-9

¹⁴⁻¹⁶ Yeisu bigana i kewa eketa namoḡa matatafusi
kana wawa si sanamaniya. Tunisi namoḡa
si bwadubwaduwa, “Kana fata be iba fifiwanisi
ina saviviniya uḡuna tanake Yoni togivibutabuta
matematesi nenesiyai i misini-savaviniya.”
Tunisi namoḡa si bwaduwa, “Tanake o Inaitiya
i makaviniya.” Tunisi namoḡa yota si bwaduwa,
“Tanake maise tomatakawa manatuwaina.”

Nofe ibasima fasisiyai, tufomu Enoda Anitifasi
i biganowana eketa i bwaduwa, “Yoni togivibutabuta
kayona a nuonotateweiya eatu mateyai i misini-
savaviniya.”

¹⁷⁻²⁰ Kana sifufumokena nofemaise. Muniyai
yo Yeisu i vibutuwa visawavenena, Enoda taina
Finifi kawana Enodiyasi i vikawanisiya. Munifotai
Yoni Enoda i iyaviya i bwaduwa, “Yata visime nenei
muka tamo ka sawateweyeina be taiu kawana
ku vikawanisi.” Na fasinei Enoda yana tonuaviya
i visimeisiya si niya. Yoni si givikaviniya, si yoniya
eketa deniyai si teniya. Enoda keta Yoni yasi
vikanunusifufu nenei Enoda nuwanuwa yaona
venemokena i viya, eatu naki nuwanuwana be
ina vanevaneneiya. Enodiyasi o si kayokayokuḡa
nuwanuwasi be Yoni sina nuvimatiya atu Enoda
i sanamaniya Yoni o namoḡa dewadewana keta

tafutafuna na uḡuna i matuta eketa i ofafafiya. Na nenei Enodiyasi muka kasi fata Yoni sita nuvimatei.

²¹ Enodiyasi yasi kuyadayada dewadewana i kikinomana, Enoda yana kafa tufuwa kana tuku kana tovai. Enoda ka nakasina i fufuniya tovisime nakanakasisi be tonuaviya kasi toviketanuneina keta Ganini kasi toviketanuneina fasisiyai.

²² Enodiyasi natusi gumayogu i kanasunanemiya keta yana vaḡai Enoda kana yokoyoko nukusi i givisemwanisiya. Eketa tufomu gumayogu kakaabana i iyaviya i bwaduwa, “Aviyavana ya nuwanuwa kuna bwaduwiya, ana veniwa.”

²³ Eketa bwadudabadaba fifiwanina nenei i iyaviya i bwaduwa, “Aviyavana ya nuwanuwa kuna vikokonikuwa, maise yaku kafa visime tunina ana veniwa.”

²⁴ Gumayogu i kikinomana keta ayona i iyavisiya i bwaduwa, “Avamasi fasinei ata vikokona?”

Ayona si nufata si bwaduwa, “Yoni togivibutabuta debabouna fasinei kuna vikokona.”

²⁵ Dibwadibwanina nenei i venumakaviniya tufomu nenei eketa i bwaduwa, “Nuwanuwaku nofe tova Yoni togivibutabuta debabouna kuna nuonosiya keta kanusana nenei kuna totoiya keta kuna venikuwa.”

²⁶ Nofe bwadunama tufomu nuwatana i gividauniya venemokena, eatu naki kana yokoyoko matasiyai i bwadudabadaba na fasinei yana vikokona muka ita dibutoyoḡei. ²⁷ Eketa muka mwanenena tonuaviya i visimeiya be Yoni debabouna ina nemiiya. Namogānana i niya deni nenei eketa Yoni kayona i nuonosiya, ²⁸ kanusana

nenei debabouna i nemiiya gumayogu i veniya eketa gumayogu i viya ayona i venisiya.

²⁹ Tovanama Yoni kana tomuniyeina bigana si nowaniya, si nemiya eketa tofwana si viya keta vatunuma nenei si odewadewiya.

Yeisu Namoga 5,000 I Vikanisiya

Madiu 14:13-21, Nuke 9:10-17, Yoni 6:1-14

³⁰ Tonowana si makavinisiya eketa iba matatafuna avana si fufuniya yota si visawavenena, si bwaduwekikinomaniya Yeisu nenei. ³¹ Na tovanama nenei, namoga yagwanisi Yeisu si venuvenuyewewewiya eketa muka tamo yasi kawasasa be sina biyawasa. Na fasinei Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Kwamiḡa kwa nemai. Sabu nofe ta teweyeisi be ta nai kabaḡa nunukamumunina nenei ebe ta viyawasi.”

³² Eketa tasikeḡa wakai si niya kabaḡa nunukamumunina nenei. ³³ Atu yasi noḡokawawanama nenei, namoga menana kana matatafu nenesiyai si kitakinanisiya eketa si venufana noko kabaḡanama nenei muniyai yo Yeisu kana tomuniyeina nukusi si saniniya. ³⁴ Tovanama Yeisu wakai i sobuwa, sabuveka i kitisiya. I kitasineganiganiisiya uḡuna tasike maise sifi muka na kasi tokitavikavina, na uḡuna i vibutuwa i visawavenena iba yagwanisi nenesiyai.

³⁵ Navinavimokeyai kana tomuniyeina si nemiya nenei eketa si bwaduwa, “Nofe wanakikavai eatu vanavana naki i sonusonuwu. ³⁶ Na fasinei namoga ku teweyeisi be si nai menana

6:34 Ginaḡanaḡa 27:17, 1 Tufomu 22:17, 2 Sifusifufu 18:16, Isikeni 34:5, Madiu 9:36

ketamwakufwai, tututausi kasi kabwaga simo si yikimwane ebe si kawa.”

³⁷ Eatu i nufata i bwaduwa, “Kwami tututaumi tamo aviyavana kwa veneisi be si kawa.”

Eketa si iyaviya si bwaduwa, “Omasi 200 siniva* nenei maneka kana kimwanisiya keta kana vikanisiya?”

³⁸ Eketa i nutoninuvenuvisiya i bwaduwa, “Aviyesi maneka nenemiyai? Kwa nai be kwa dadana.”

Tovanama si nisaiya, si bwaduwa, “Maneka 5 eketa iyana nuwesi weka.”

³⁹ Yeisu sabuveka i iyavisiya i bwaduwa, “Bubuwai kwana fakwasimotoḡa yoko nenesiyai.” ⁴⁰ Eketa yoko nenesiyai si fakwasimotoḡa. Tunisi kasi yagwana 50 atu tunisi o 100.

⁴¹ Tovanama Yeisu maneka 5 keta iyana nuwesi i visiya, i kitavaneya abamai ibasima fasisiyai Guyau i viagigikuwiya. Maneka i gisinesiniya eketa kana tomuniyeina i venisiya keta si vitukuwa namoḡa nenesiyai. Keta yota iyana nuwesi i gikotokotova keta i vitukuwa matatafusi nenesiyai.

⁴² Eketa matatafusi si kasiyuwa venemokena,

⁴³ munifotai Yeisu kana tomuniyeina maneka keta iyana tufotufo si kwakwiya keta feyawa 12 si vimaisiya. ⁴⁴ Namoḡa kasi yagwana 5,000 na yasi susu kabwaginama si kaniya.

Yeisu Ukowa Etanei I Niya

Madiu 14:22-33, Yoni 6:15-21

⁴⁵ Muka mwanenena Yeisu kana tomuniyeina i iyavisiya be wakai sina venviketana menana Betisaida nenei tobu fafaninei, eatu noko

* **6:37** 200 siniva o yamayamana 8 tobunanige fatana maise.

sabusima i teweisiya si niya. ⁴⁶ I vioiyoowisiya muninei i vaneya koyai kawanunuku fasinei.

⁴⁷ Navinavinama nenei Yeisu kana tomuniyeina yasi wakai tobu sinefouni si kikinomana, eatu tanake kana kisina si sinanoviya. ⁴⁸ Eketa i kitisiya kana tomuniyeina si oioiya na yasi fiwana uguna fonimana keta yoyo si viketosoḡaniya. Eketa tovawedanai Yeisu ukowa etanei i niya kuweyaisi be vitana ina tutuunisiya. ⁴⁹ Atu tovanama si kitiya si bwaduwa vitana mayamayau ukowa etanei ita nenemai eketa si tatakwayaniya. ⁵⁰ Matatafusi si kitiya si matuta.

Eketa Yeisu i venubwadufotafota i iyavisiya, “Muka kwana matuta. Kwa katevatu. Iyau weka.” ⁵¹ Yeisu i toḡa wakai eketa fonimana i onoviya. Kawasi i yaowa, ⁵² uguna avana i saviviniya maneka nenesiyai si kitiya eatu muka sita nuwatanamane i yana fiwana keta katekatesi si fakina.

Yeisu Tavisafwavinaḡa Yagwanisi
I Givibwiniya Menana Genasaneti Nenei
Madiu 14:34-36

⁵³ Tobu si witamaniya keta Genasaneti si saniniya. Nokomai waka si nusifwiya. ⁵⁴ Tovanama wakai si sobuwa, namoḡa Yeisu si venukitakinaniya. ⁵⁵ Namoḡa si venusavaneneḡa fafaninama nenei. Avi kabaḡa nenei sina nowaniya Yeisu nokomai, tovisafwavinaḡa na sitasi si nenemiisiya nenei. ⁵⁶ Yeisu i niya menana-sifunu yota menana nakanakasisi eketa numa-sifunu nenesiyai. Noko kabaḡasima nenesiyai namoḡa tovisafwavinaḡa si nenemiisiya eketa kabaḡa kafa vivitamaneina nenesiyai si dawadawana, eatu Yeisu si vivikokoniya

be kana kwame matakafafanaḡa sita gisikoniya.
Eketa aviyaonana si gisikoniya si dewadewa.

7

*Guyau Yana Visime, Waḡawaḡasi Kasi Sanu
I Vanetaniya*

Madiu 15:1-9

¹⁻⁴ Fanasi keta Diu fiyaosi yagwanisi waḡawaḡasi nenesiyai kasi sanu i donanisiya eketa si munimuniya. Kasi owa be tukwava eketa taga si nunutamatama kana ketaketai venemokena ebe si vitumaḡaniya noko kukuwasima eyaeyasi Guyau matanei. Tovanama kafa vivitamaneina nenei sina makavinisiya, nauna nimasi sina kigona kana ketaketai muniyai yo sina kawa. Tova tamokaḡa Fanasi keta yota tunisi Mosese yana visime kana tovisawavenena Yenusanemei si nemiya nukusi Yeisu si yokokwafuya be sina vaneneiya fasinei. Si kitisiya tunisi tomuniyeina muka nimasi nauna sita kigona eatu kasi kabwaga si kakawa.

⁵ Eketa si iyaviya si bwaduwa, “Ka tomuniyeina nimasi gavigavisi atu si kakawa. Ava uḡuna yo waḡawaḡata kasi sanu muka sita munimuniyei?”

⁶ I nufata i bwaduwa, “Kwami meyami vinavinasi avage vitana dewadewami! Tova man-atuwaina Guyau yana tomatakawa Aiseya venemokena i viginiwiya kwami fasimiyai. Nofemaise i viginiwiya,

*Guyau i bwaduwa, ‘Namoḡa nofe kawagebunasiyaiḡa
si vivifotuwikuwa
eatu katekatesi i fakwa sasanei.*

*7 Tututausi kasi sanu si vivisawavenena yo muniyai
si bwadubwaduwa vitana noko Guyau yana
visime,
eketa kaku kodukodu nenesiyai o
i viibakaokaoḡowa.’ ”*

*8 Eketa Yeisu i bwaduwa, “Guyau yana visime
kwa dibudibutoyoiya atu kwami tututaumi kami
sanu kwa munimuniya. 9 Kwa vivinuwadadana
vitana dewadewana kwata fufufuniya atu Guyau
yana visime kwa visaḡaketuketuwisiya eatu
waḡawaḡami kasi sanu kwa viya o kwa munimuniye-
dewadewamokisiya. 10 Nofe yota tamo kafa kita
kwa fufufuniya. Mosese i viginiiwiya i bwaduwa,
‘Amau keta ayau kuna vifotuwisiya,’ keta ‘Taki
tamo aitevana ina vikanatafutafuwa amana o ayona
nenesiyai, na gwadinama kwana nuvimatiya.’
11 Atu nofemaise kwa vivisawavenena. ‘Taki
tamo aitevana ibanama nenei, kana nufota be
amana o ayona ina ovivitisiya eatu ita iyavisiya,
“Iba nofe kaku nufota be nenei ata ovivitimiya
eatu a tenesiniya be Guyau ana veniya, na fasinei
muka kaku nufota be ana veneimi.”’ 12 Taki
nokomaise ina fufuniya nao kwana bwaduwa, ‘Naki
dewadewana.’ Na nenei kwa viviketofotiya eketa
muka ayona be amana ina oviviteisi. 13 Tovanama
nofemaise kwana fufuniya, nao waḡawaḡami
kasi sanuḡa kwa munimuniya eatu Guyau yana
visime kwa viviibakaokaoḡowiya keta yota ketaketa
yagwanisi nenesiyai nofemaise kwa fufufunisiya.”*

Avi Fufuna Namoga I Gigivigavigavisi Guyau

*Matanei**Madiu 15:10-20*

¹⁴ Yeisu namoḡa i wene-savavinisiya si nemiya nenei eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Matatafumi yaku sifufu kwana nowanautuutuya be kana sanamana kwana viya. ¹⁵ Aviyavana tamo namoḡa kawanei ina kanasuna o muka ina givigavigaviya. Eatu avana kawanei ina kikinomana, enao ina givigavigaviya Guyau matanei.”*

¹⁷ Namoḡa iteweisiya eatu i kanasuna numai, keta kana tomuniyeina si nutoninuvenuveiya bwadusobusobu i nusifufuwiya kana sanamana fasinei.

¹⁸⁻¹⁹ I nufata nenesiyai i bwaduwa, “O kwami yota yawane muka kwata sanamanei yaku sifufu kana givina! Muka kwana nuwatasanamanei tovanama namoḡa kabwaga ina kaniya, noko kabwaganama muka ina kanasuna nuwafounei, eatu ina niya kamokamonei eketa ina kikinomana. Muka kana fata be ina givigavigaviya.” Tovanama Yeisu noko i bwaduwiya, i visawavenena vitana kabwaga matatafuna o eyaeyana Guyau matanei.

²⁰ Yota i bwaduwa, “Avana namoḡa sinenei ina kikinomana noko ibanama ina givigavigaviya.

²¹ Nofe ibasima o namoḡa nuwafounei si kikikinomana — vinuwadadana goyosi, vimomona-kaokaoḡo, gikuma, nuvimate, kudo,

²² kanufafa, fufuna goyosi, bwadu-vikanonono, matayaiyaina, vikumaigi, sawanuketu, nuwavane, akwavakwava. ²³ Nofe ibasima

* **7:15** *Tunisi viginiwa manatuwaisi nenesiyai o kana nuk-
isi 16 si nunatuya. “Taki na taniyami maise avana a iyavimiya
kwana nowaniya.”*

matatafuna goyosi nuwafounei si kikikinomana eketa namoḡa si gigivigavigaviya.”

Ne Foenisiya Yasi Vitumaḡana Yeisu Nenei

Madiu 15:21-28

²⁴ Eketa Yeisu menana noko i teweiya eatu i niya menana tamokaḡa nenei Taya keta Saidoni niniusiyai eketa i niya numa tamokaḡa nenei. Muka nuwanuwana be namoḡa sina sanamanei tanake o noko menananama nenei, eatu muka kana fata ina makaviuna. ²⁵⁻²⁶ Gumayogu tamokaḡa si nowaniya vitana Yeisu o nokomai eketa muka mwanenena si nemiya nenei. Gumayogu nofe o muka ne Diu, tasike ne yauyauna. Si tufuwa menana Foenisiya nenei fafani Siniya sinenei. Kanunu goyona natusi gumayogu i vivisimeiya fasinei keta si nemiya Yeisu nenei. Eketa si fekuwa kaeyafayafanei eketa si kamanemaniya be natusi nenei kanunu goyona ita vikikinomaniya.

²⁷ I sanamaniya tasike muka ne Diu eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Fiyagenagena nauna sita mikikawa, muka kana nufota be fiyagenagena kasi kabwaga ana vai keta ana teweyei anuketa nenesiyai.”†

²⁸ Eatu si nufata si bwaduwa, “Tuveka yo, ava ku bwaduwiya o venemokena, eatu anuketa sonama sifunei fiyagenagena kasi kawamusumusu i fekufekuwa, si kanikaniya.”

²⁹ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Yami bwadunama dewadewana na fasinei kwa nai yami ketai,

† **7:27** Fiyagenagena bwadusobusobu nofe sinenei o Diu fiyaosi. Si vivinuwadadana vitana tasike dewadewamokesi yo yauyauna namoisi. Na fasinei tamo tova namoḡasima si weniwenisiya anuketa.

eatu kanunu goyona o natumi gumayogu naki i gionoviya.” ³⁰ Tovanama si kikinomana numai, natusi si kitiya i matamataveya kana kiviya eketa si sanamaniya vitana kanunu goyona naki natusi i gionoviya.

Yeisu Namoga Taniyana Kweuna Yota Meyana Danuna

I Gidewadewiya

³¹ Yeisu fafari Taya i teweiya eketa i vaonota Saidoni sinefounei. Eketa i niya Ganini tobuwai Dekafonisi yana fafari sinesiyai. ³² Nokomai namoga tamokağa taniyana kweuna yota meyana danuna si nemiiya. Eketa Yeisu si vikokona-sineganiganiiya be nimana ita teniya tofwanei be ita dewadewa.

³³ Namoganama i oviya eketa kasi nuwa si niya si misinikafasina eketa namoganama taniyanei nimatafwana i katukanasunisiya, muniyai yo i nufuniya eketa meyana i gisikoniiya. ³⁴ Eyo i kitavaneya abamai, yawasina i tuniya eketa namoganama nenei i bwaduwa, “*Efata!*” Kana givina o “*I kagegeu!*” ³⁵ Tovanama nenei namoga taniyana i kanabuya yota meyana i savivina keta i nusifufudewadewa.

³⁶ Yeisu i sawasawatanisiya be muka tamo aitevana sina iyavei aviyavana i kikinomana fasinei. Eatu namoga yagwanisi nenesiyai si nusifufuwe-dadaniya. ³⁷ Tovanama namoga biga noko si nowaniya, si sabanutuğa eketa si bwaduwa, “*Iba matatafuna i savivinisiya o dewadewana. Namoga taniyasi kweusi i gigidewidewisiya keta si nowanowana, yota meyasi danusi i gigidewidewisiya keta si nunusifufuwa.*”

8

Yeisu 4,000 Namoga I Vikanisiya

Madiu 15:32-38

¹ Noko tovanama nenei namoga yagwanisi yota si yokowa. Sabu kabwaga muka, na fasinei Yeisu kana tomuniyeina i wenevakukusisiya eketa i iyavisiya i bwaduwa, ² “Namoga a kitasineganiganiisiya uguna kasi kabwaga muka, eatu kuyadayada tonusi naki ka fakwafakwa. ³ Taki na vitanonisi ana teweisiya be sina niya yasi numai ketai sina sasana. Yota tunisi kedawanauwai si nemiya.”

⁴ Kana tomuniyeina si nufata si bwaduwa, “Nofe o wanakikavai, keta namao kabwaga tana vai yo namoga tana vikanisi?”

⁵ Keta Yeisu i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, “Aviyesi maneka nenemiyai?”

Si bwaduwa, “Naki 7moka.”

⁶ Yeisu namoga i iyavisiya keta fwayafwayai si fakwasimotoğa. Maneka 7 i visiya, Guyau nenei i viagigikuwa eketa maneka i gisinesiniya. Kana tomuniyeina i venisiya eketa namoga nenesiyai si vitukuwa. ⁷ Yota iyana tonusi musumususi tomuniyeina nenesiyai i visiya, Guyau nenei i viagigikuwa eyo i iyavisiya keta namoga nenesiyai sina vitukuwa.

⁸ Namoga matatafusi si kasiyuwa venemokena eatu yota gisinesine yagwanina i tufowa. Munifotai tomuniyeina feyawa 7 si vimaisiya gisinesinesima nenesiyai. ⁹ Namoga kasi yagwana 4,000 maise Yeisu i vikanisiya, muniyai yo i visimeisiya si niya yasi menanai.

*Fanasi Guyau Nenei Kiyakiyaya Fasinei
Si Vikokoniya*

Madiu 12:38-42, 15:39—16:4

¹⁰ Muka mwanenena Yeisu kana tomuniyeina nukusi wakai si toḡa eketa si niya Danumanuta kawakawana nenei. ¹¹ Fanasi tunisi si nemiya keta si vibutuwa Yeisu nukusi si vikawabwadubwaduwa be Yeisu sina anuvanuyiya, na fasinei si vikokoniya be tamo kiyakiyaya abamei ita visawavenisiya.

¹² Yeisu yawasina i tununoviya keta i iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei yo kwami nofe tovasima kasi namoḡa kiyakiyaya fasinei kwa vivikokona Guyau nenei? A iyaiyavimiya venemokena, muka tamo kiyakiyaya ana visawaveneimi.”

Fanasi Keta Enoda Yasi Nutuva

Madiu 16:5-12

¹³ Eketa Yeisu Fanasi i venumakanovisiya eatu i toḡa-savaviniya wakai keta kana tomuniyeina nukusi si tamana Ganini tobu fafaninei. ¹⁴ Tomuniyeina nuwatasi i unuwa eketa muka tamo maneka sita niyei, eatu naki tamokaḡamoka waka sinenei.

¹⁵ Yeisu i bwaduwa, “Matami i nakata ebe muka Fanasi eketa Enoda yasi nutuvai sina vikonaimi.”

¹⁶ Tomuniyeina tututausiḡa si vikanusifusifufuwa yana bwadunama fasinei keta si bwaduwa, “Muka tamo maneka tata nemiyei na uḡuna nutuva fasinei i bwadubwaduwa.”

¹⁷ Yasi vikanusifusifufunama Yeisu naki i sanamaniya eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei kwa bwadubwadu vitana muka tamo maneka nenemiyai! O yawane muka kwata kitanisaḡai

o kwata nuwatananamanei! Kwami gewa katekatemi guasi. ¹⁸⁻¹⁹ Na matami atu muka kwata kitakitadewadewa eketa na taniyami atu muka kwata nowanowanadewadewa! Kwana tukuya tovanama maneka 5 a gisinesinisiya namoḡa 5,000 fasisiyai, aviyesi tufotufu feyawa?”

Si bwaduwa, “Feyawa 12 si tufowa.”

²⁰ “Eatu maneka 7 a gisinesinisiya namoḡa 4,000 fasisiyai, nao aviyesi feyawa tufotufu kwa vimaḡaisi.”

Si bwaduwa, “Feyawa 7.”

²¹ Eketa ibwaduwa, “O atu yawane muka kwata nuwatananamanei?”

Menana Betisaida Nenei Yeisu Tomatagoyo I Gidewadewiya

²² Tovanama si kikinomana menana Betisaida nenei, nokomai namoḡa tunisi tomatagoyo tamokaḡa si nemiiya eketa Yeisu si kamanemaniya ita givikaviniya be ita dewadewa. ²³ Eketa tomatagoyo nimanei i givikaviniya eketa i kikinomaniya menana kukwauna. Matana i nufunatanisiya eketa nimana i dawana tofwanei eatu i iyaviya ibwaduwa, “Tamo aviavana ku kitakitiya?”

²⁴ Matana i kabwasasiya eketa ibwaduwa, “Ika, namoḡa a kitikitisiya eatu vitana kai sita ninidadana.”

²⁵ Yota Yeisu nimana i tene-savaviniya namoḡa matanei. Matana i katototuya eketa iba matatafuna i kitadewidewisiya.

²⁶ Eketa Yeisu i bwaduwa, “Muka kuna makavineu menanai, naki dawaniniina kuna niya ya numai.”

Fita Yana Bwadukikinomana Togifafafana Gigi-bokeinana Fasinei

Madiu 16:13-20, Nuke 9:18-21

²⁷ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si niya menana Sisaniya Finifai niniunei keta si niniya atu ke'ta tofwanei i nutoniisiya i bwaduwa, “Namaise namoḡa si bwadubwadu fasikuwai, Iyau aitevana?”

²⁸ Eketa si nufata si bwaduwa, “Tunisi namoḡa si bwadubwaduwa avage kwaḡa o Yoni Togivibutabuta, eatu tunisi o si bwadu avage Inaitiya. Eatu tunisi o si bwadubwaduwa kwaḡa tam o Guyau yana tomatakawa.”

²⁹ Eketa i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, “Eatu kwami o namaise kwata bwadu fasikuwai?”

Eketa Fita i nufata i bwaduwa, “Kwaḡa o Togi-fafafana Gigibokeinai.”

³⁰ Eatu Yeisu tauna i viketofotisiya ebe muka wakakana sina sai tanake aitevana.

Yeisu Yana Mate I Bwaduviogoniya

Madiu 16:21-23, Nuke 9:22

³¹ Eketa Yeisu i vibutuwa tomuniyeina i gisawakedanisiya aviyavana yawane ina kikinomana tauna nenei. I iyavisiya i bwaduwa, “Namoḡa Natuna yawane ina kuvavana iba yagwanina nenesiyai. Tokawakawa be tovi bwanaose nakanakasisi keta yota visime kana tovisawavenena sina utuvifwayafwaiya. Nifanifaina sina nuvimatiya eatu kuyadayada tonusi muninei mateyai ina misini-savaviniya.”

³² Tovanama nofemaise i givimayetamokiya nenesiyai, Fita Yeisu i oviya i niiya kuniniusi eketa i dageiya.

³³ Atu Yeisu i saḡaviniya kana tomuniyeina i toneisiya eketa Fita i dageiya i bwaduwa, “Seitani, ku nai sasanei! Ya vinuwadadana muka Guyau yana vinuwadadana maise, eatu maise namoḡa.”

Vitomuniyeina Kana Ketaketa

Madiu 16:24-28, Nuke 9:23-27

³⁴ Yeisu sabu i wenevakukusisiya kana tomuniyeina nukusi eketa i nusifufuwisiya i bwaduwa, “Taki kwaḡa aitevana nuwanuwau be kuna muniikuwa, ya nuwanuwa kuna tenemuniukwanisiya eatu tauḡu ka ogonaḡanaḡa kuna uniya keta kuna muniikuwa.*

³⁵ Taki kwaḡa aitevana nuwanuwau yawasiu kuna gifafafaniya, nao kuna niteweiya. Eatu taki fasikuwai keta yota biga dewadewana fasinei yawasiu kuna niteweiya, nao kuna gifafafaniya.

³⁶ Taki aitevana tamo fwayafwaya kana matatafu kana kaikaiwabu ina viya eatu yawasi muka, nao ava tamo kana dewadewana? ³⁷ Na fasinei taki namoḡa yawasina venemokena ina niteweiya, muka kana fata be tamo avana nenei ina fatai be yo ina visavavinei.

³⁸ Nofe tovasima kasi namoḡa o tokudo keta tofufunakaokaḡo maise eketa taki aitevana ina sinemumuwikiwa maise yota yaku bwadu ina sinemumuwiya nofe

* **8:34** Nofe bwadusobusobu kana givina Yeisu kana tomuniyeina sina katuviya tamo kafa sinemumu o kuvavana sina viya na fasinei si munimuniya. Muka ita bwadubwadu vitana kana tomuniyeina sina mate ogonaḡanaḡai maise tanake. (Madiu 10:38, Nuke 14:27)

8:35 Madiu 10:39, Nuke 17:33, Yoni 12:25

namoisima yasi tovai, yawane Namoga Natuna yota ina sinemumuwiya tovanama ina makaviniya fwayafwayai amana yana kaiwabu keta yota kana kaetoga tafutafusi abamei nukusi.”

9

¹ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “A iyaiyavimiya venemokena, namoga tunimi nofemai kwa misimisiniya Guyau yana kafa visime ina nemiya na yana fiwana kwana mikikitiya muniyai yo kwana mateya.”

Yeisu I Dawanavinavina

Madiu 17:1-13, Nuke 9:28-36

² Kuyadayada 6 muninei Yeisu kasi tonuga, Fita, Yemesa yota Yoni i ovisiya eketa tasikega si vaneya koya etanei. Nokomai tututausi matasiyai si kitiya Yeisu i dawanavinavina. ³ Kana nuya si kwaya eketa si nukawanamanamanina. Muka tamo aitevana fwayafwayai kana fata ina gonaisi nokomaise. ⁴ Munifotai Inaitiya keta Mosese si kenokikinomana keta Yeisu nukusi si nusifufuwa.

⁵ Fita i bwaduwa, “Tovisawavenena, naki dewadewamokena kima nukusi nofemai eketa vada tonusi kana yonisiya, tamokağa kwağa fasiweu, tamokağa Mosese eketa tamo o Inaitiya.” ⁶ Fita bwaduna i bauwiya uguna kasi tonu si matutamoka, na fasinei nofemaise i bwaduwa.

⁷ Munifotai busibusi i nemiya i kabwanisiya eketa busibusi sinenei Guyau fonana i kikinomana i bwaduwa, “Natuku nofe a nuwagabubuwiya, fonana kwana nowaniya.” ⁸ Tomuniyeina si kitadadana

eatu muka tamo aitevana sita kitai naki Yeisu kana kisina si kitiya.

⁹ Tovanama koyai si sobunemiya, i viketofotisiya be muka tamo aitevana sina iyavei avana si kitiya kana nivaniva Namoga Natuna mateyai ina misini-savaviniya.

¹⁰ Yana sawatana si muniya, atu tututausiga si vibutuwa si vivikanunusifusifuwa, “Ava nofe misini-savavineina mateyai kana nuwanuwa?”

¹¹ Eketa Yeisu si nutoniya si bwaduwa, “Ava fasinei yo visime kana tovisawavenena si bwadubwadu Inaitiya ina mikinemai muniyai yo Togifafafana Gigibokeinana ina nemiya?”

¹² I nufata i bwaduwa, “Inaitiya ina mikinemiya ebe iba matatafuna ina omanafufuniya. Eatu Guyau fonakituna yota i bwadubwaduwa vitana Namoga Natuna o ina kuvavana nakasina eketa namoga sina utuvifwayafwaiya. ¹³ A iyaiyavimiya venemokena, Inaitiya naki i nemiya atu namoga si fufunakaokaogowa nenei. Naki maise Guyau fonakituna i bwaduvioḡoniya.”*

*Yeisu Kanunu Goyona I Nukakiya
Gwadimonamona Namoga Nenei*

Madiu 17:14-21, Nuke 9:37-43a

¹⁴ Tovanama si savavinisiya tomuniyeina tunisi nenesiyai, si kitisiya visime kana tovisawavenena nukusi si vivikawabwadubwaduwa namoga yagwanisi sinesiyai. ¹⁵ Tovanama sabuveka Yeisu si kitiya si sabanutuga eketa si venufotefotiya.

9:11 Manakai 4:5, Madiu 11:14 * **9:13** Yeisu nofe i nunusifuwa Yoni Togivibutabuta vitana tanake maise Inaitiya. (Madiu 11:13-14, 17:10-13)

16 I nutoniisiya i bwaduwa, “Avamasi kwa oovigwavigwaeḡei?”

17 Namoḡa tamokaḡa sabuveka sinesiyai i bwaduwa, “Tovisawavenena, kanunu goyona natuku i nuwafiya eketa muka ita nunusifufu, na fasinei a nemiiya neneweu be kuna givibwiniya.

18 Tovanama kanunu goyona i gigivikaviniya, na kawatefutefunina i tuḡatuḡaiya fwayafwayai. Niḡona i kikitana vikavikavina keta i fatofatokiya. Ka tomuniyeina a vikokonisiya be kanunu goyona sita nukakiya atu si vibaiwayosa.”

19 Yeisu i nufata i bwaduwa, “Kwami namoḡa avi tovai masi kwana vitumaḡaneiku! Nukusi tana fakwakaoḡo? Ana kunuwanekaoḡoweimi? Gwadimonamona kwa nemiyei nenekuwai.”

20 Eketa gwadimonamona si nemiiya Yeisu nenei. Tovanama kanunu goyona Yeisu i kitiya, gwadimonamona i nikuniya fifiwanina eketa i fekuwa fwayafwayai. Keta i vikenobwatabwataviniya na kawatefutefunina.

21 Yeisu gwadimonamona amana i nutoniiya i bwaduwa, “Namaise kana nubwayou nofemaise i fufufuna?”

Amana i nufata i bwaduwa, “Fwefweyanei i vibutuwa. 22 Kanunu goyona nuwanuwana be ina nuvimatiya na fasinei tamo tova i tuḡatuḡaiya kikanakanatai yota ukowai. Taki ka fata maise, kuta siniganiganiikiya be kuta ovivitikiya.”

23 Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Ava uḡuna yo ku iyaiyaveiku taki kaku fata maise? Tanake aitevana Guyau ina vitumaḡaniya, Guyau iba matatafuna ina fufunisiya fasinei.”

24 Muka mwanenena eatu gwadimonamonanama amana i fina i bwaduwa, “Na yaku vitumaḡana eatu muka nakasina, ku oviviteiku be ku givinakasiya.”

25 Eatu Yeisu i kitisiya sabu si yokoyokwiya eketa kanunu goyona i visimeiya i bwaduwa, “Taniyakweu keta meyadanu kana kanunu goyona, a vivisimeywa namoḡa kuna teweiya keta muka yota kuna kanasuna-savavineu.”

26 Kanunu goyona i tatakwayana eketa gwadimonamona i nikuniya fifiwanina keta i gionoviya. Gwadimonamonamokena kana fusa vitana namoḡa matematena, eketa namoḡa yagwanisi nokomai si bwaduwa, “Naki i mateya!”

27 Eatu Yeisu nimanei i ova i sinanakasiya eketa gwadimonamona i otowamisiniya.

28 Muninei Yeisu i kanasuna numai eketa kana kisina nenei kana tomuniyeina si nutoninuvenuveiya si bwaduwa, “Ava uḡuna muka kama fata kanunu goyona kata nukakiya?”

29 Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Naki kawanunukuḡa nenei kana fata nofe kanunusima goyosi tana nukakisiya.”

Yeisu I Bwadu-savaviniya Yana Mate Fasinei

Madiu 17:22-23, Nuke 9:43b-45

30 Yeisu tomuniyeina nukusi noko kabaḡanama si teweiya eketa si vaonota Ganiniyei. Yeisu muka nuwanuwana tamo aitevana ina sanamanei tanake namai, ³¹ be vitana nuwanuwana simo yana tova matanubwayouna ita viya be kana tomuniyeina nenesiyai ita visawavenisiya. I iyavisiya i bwaduwa, “Namoḡa Natuna sina viwaifufuniya keta nifanifaina nimasiyai sina teniya keta

sina nuvimatiya, eatu kuyadayada tonusi muninei mateyai ina misini-savaviniya.”³² Nofemaise i nusifufuwisiya eatu muka nuwatasi ita mayesiya, si matuta eketa yana bwadunama fasinei muka sita nutonikuyekuyei.

*Tomuniyeina Si Vikawabwadubwaduwa
Aitevana Nakatamokena Fasinei
Madiu 18:1-5, Nuke 9:46-48*

³³ Si kikinomana menana Kafenaumi nenei keta numa tamokağa sinenei si kanasuna eyo Yeisu i nutoninuvenuvisiya i bwaduwa, “Avamasi ketai kwa vikanusifusifufuwei?”

³⁴ Atu matatafusi si manava uğuna ketai si vikawabwadubwaduwa aitevana sinesiyai nakatamokena.

³⁵ I fakwasiotoga eyo yana tonowana kasi 12 i wenisiya si nemiya eketa i bwaduwa, “Taki aitevana nuwanuwana ina viketanuna nao tauna ina tenemuniukwaniya eketa ina vitovikaetoga namoga matatafusi fasisiyai.”

³⁶ Gwadimonamona i viya kasi kawasasai i vimisiniya eyo i nutaviya eketa i iyavisiya i bwaduwa, ³⁷ “Taki aitevana tamo nofe gwadimonamonanama maise ina katuviya kaku wavai, nao ina katuvikuwa. Yota aitevana ina katuvikuwa nao muka Iyauğa ita katukatuvaiku eatu yota kaku tovininita i katukatuviya.”

*Taki Aitevana Muka Ita Vinifaineita,
Tanake O Kita Kata Sabu
Nuke 9:49-50*

³⁸ Yoni Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Tovisawavenena, namoḡa ka kitiya kanunu goyosi i nunukakisiya ka wavai. Atu tanake o muka kata sabu, na fasinei ka iyaviya be ina onoviya.”

³⁹ Atu Yeisu i bwaduwa, “Muka kwana sawatanai uḡuna muka kana fata be tamo aitevana kaku wavai iba fifiwanina ina savivinei eatu kakimokimokima tu yota iba goyosi ina bwaduweisi fasikuwai. ⁴⁰ Taki aitevana muka ina vinifaineita nao tana kata sabu. ⁴¹ A iyaiyavimiya venemokena, taki aitevana ukowa ina venimiya uḡuna kwami kaku tomuniyeina, nao naki maisemoka fatana ina nisaiya.”

Vimatasayasaya Fasinei

Madiu 18:6-9, Nuke 17:1-2

⁴² I tenesaviya i bwaduwa, “Nofe fiyagenagenasima kaku tovitumaḡana, eatu taki aitevana go'yona nenei ina weifekusiya, nao Guyau vimatadawana nakatamokena ina veniya. Muka maise gabana nakasina kayonei sina nusifwiya yo gibowai sina vigamomoniya. ⁴³ Taki nimau go'yona nenei ina teniwa, nao ku dabateweyei. Kana nufota be nima fafaniuḡa nenei kuna kanasuna yawasivaḡata nenei muniyai yo nimau nuwesi nukusi kuna kanasuna kikanakanata muka yana kweunuvanuva kana kabaḡai.† ⁴⁵ Taki kaeu go'yona nenei ina teniwa, nao ku dabateweyei. Kana nufota be kae fafaniuḡa nenei kuna kanasuna

9:40 Madiu 12:30, Nuke 11:23 **9:41** Madiu 10:42 **9:43**

Madiu 5:30 † **9:43** Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukisi 44 si nunatuya. Noko kabaḡanama nenei, ‘Mwatamwata muka simo yasi matenuvanuva namoḡa si kanikanisiya, yota kai kakananata muka yana kafa kweu.’

yawasivaḡata nenei muniyai yo kaeu nuwesi nukusi sina tewesobuwiwa kabaḡanama nenei.†
 47 Taki matau go'yonā nenei ina teniwa, nao ku mwamwateweyei. Kana nufota be mata fafana tamokaḡa nenei kuna kanasuna Guyau yana kafa visime nenei muniyai yo matau nuwesi nukusi sina tewesobuwiwa kabaḡanama nenei. 48 Noko kabaḡanama nenei, 'Mwatamwata muka simo yasi matenuvanuva namoḡa si kanikanisiya, yota kai kanakanata muka yana kafa kweu.'

49 Kaku tomuniyeina matatafusi dauna sina nisaisiya kikanakanata maise, eatu mwavinana o Guyau ina givieyaeisiya.

50 Gibo o iba dewadewana, atu tovanama kana onaona ina kakaviya, nao namaise tana nuvionaona-savavinei. Kwana fufuna maise kabwaga na gibona ina tava. Kwana fakwa na yami viyao."

10

Yeisu I Givisawakedana Visobu Fasinei
Madiu 19:1-12, Nuke 16:18

1 Yeisu kabaḡa noko iteweiya eatu iniya kawakawana Yudiya nenei eketa i tamana ukowa Yonidani fafaninei. Sabuveka si nemi-savavinisiya nenei eketa naki kana iduwa maise i vibutuwa nenesiyai i gisawakedana.

2 Fanasi tunisi nuwanuwasi be Yeisu sina anuvanuiya na fasinei si nemiya nenei

† 9:45 Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukisi 46 si nunatuya. Noko kabaḡanama nenei, 'Mwatamwata muka simo yasi matenuvanuva namoḡa si kanikanisiya, yota kai kanakanata muka yana kafa kweu.' 9:47 Madiu 5:29 9:48 Aiseya 66:24 9:50 Madiu 5:13, Nuke 14:34,35

eketa si nutoninuvenuveiya si bwaduwa, “Namaise, yata visime namoḡa i sawateweiya be kawana ina visobuwiya o muka?”

³ Eketa i nufata i bwaduwa, “Atu Mosese visime i venimiya o namaise i bwadu?”

⁴ Eketa si iyaviya si bwaduwa, “Mosese yana visime o namoḡa i sawateweiya ebe visobu kana nufunufu ina viginiwiya eketa kawana ina veniya, muniyai yo gumayogu ina teweiya ina niya.”

⁵ Atu Yeisu i nufata keta i iyavisiya i bwaduwa, “Katekatemi yasi gua fasinei Mosese visime nofe i viginiwiya fasimiyai. ⁶ Eatu kwana tukuya kafa viuḡuwai tovanama Guyau i kifufunavauvauwa, ‘Namoḡa keta gumayogu i fufunisiya.’ ⁷ ‘Na fasinei namoḡa amana keta ayona ina teweisiya eatu kawana nukusi sina saviya tamo nenei, ⁸ eketa kasi nuwa sina vitamokaḡa.’ Eketa muka nuwesi eatu naki tamokaḡa. ⁹ Na fasinei keta avana Guyau i viketosaviya muka tamo aitevana ina nutakai.”

¹⁰ Tovanama si makavinisiya numai, Yeisu kana tomuniyeina si nutoninuvenuve-savaviniya nofe ibanama fasinei. ¹¹ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Taki namoḡa kawana ina visobuwiya eatu tamo gumayogu ina vikawaniya nao naki i kudowa kawana nenei. ¹² Maise yota taki gumayogu kawana ina visobuwiya, eatu tamo namoḡa ina vikawaniya nao naki i kudowa.”

*Yeisu Fiyagenagena I Sawanuwaḡabubuwiya
Madiu 19:13-15, Nuke 18:15-17*

10:4 Visime Nuvinavinana 24:1-4, Madiu 5:31 **10:6** Kabikona 1:27, 5:2 **10:7** Kabikona 2:24 **10:11** Madiu 5:32, 1 Kononita 7:10,11

¹³ Tunisi namoḡa fiyagenagena si nemiisiya Yeisu nenei ebe nimana ina dawana nenesiyai. Eatu kana tomuniyeina fiyagenagena amamasi keta ayoayosi si dageisiya ebe muka Yeisu sina visinatamatamane. ¹⁴ Tovanama Yeisu i kitiya avana i kikikinomana, i nuwagoyowa eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Fiyagenagena kwana gionovisiya sina nemiya nenekuwai. Muka kwana sawatanaisi. Uḡuna Guyau yana kafa visime o tasike aviyaonana maisemoka fiyagenagena nofe. ¹⁵ A iyaiyavimiya venemokena, taki aitevana Guyau yana kafa visime muka tamo ina katuvai maise gwadimonamona, muka kana fata ina kanasuna Guyau yana kafa visime nenei.” ¹⁶ Fiyagenagena i nutavisiya kavaunei eketa nimana i dawana debabousiyai, eketa i sawanu wagabubuwiya.

Namoḡa Tufunakasina Kaikaiwabuna Yeisu
I Nutoninuvenuveiya Yawasivaḡata Fasinei
Madiu 19:16-30, Nuke 18:18-30

¹⁷ Yeisu i noḡokawawa keta yana ketai i niniya, eatu namoḡa tamokaḡa i dibwana i niya kaetutuna i viketogunisiya eketa i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, “Tovisawavenena dewadewau, aviyavana ana fufuniya be yawasivaḡata ana nisaḡai?”

¹⁸ Eketa Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Ava uḡuna yo ku visawa-dewadewaiku? Naki Guyauḡa kana kisimokena dewadewana. ¹⁹ Kwaḡa naki ku sanamaniya Guyau yana visime. ‘Muka kuna nuvimate, muka kuna kudo, muka kuna gikuma, muka kuna meyanono tamo aitevana

nenei, muka yasi nogonogomokeyai kuna nonoisi, yota amau keta ayau kuna vifotuwisiya.’ ”

²⁰ Eatu namoḡanama i bwaduwa, “Tovisawavenena, kabegokuwai kana nivaniva kimoki visimesima matatafuna a muniye-koḡoisiya.”

²¹ Yeisu i kitanuwagabubuwiya keta i iyaviya i bwaduwa, “Iba tamokaḡamoka yawane muka kuta fufuniya. Kuna makaviniwa ya nogonogo matatafuna kuna vikimwaneisiya eyo gabanina goyogoyo kuna venisiya, eketa Guyau kaikaiwabu abamai ina veniwa. Eyo kuna nemiya kuna muniikuwa.”

²² Namoḡanama o kaikaiwabuna eketa tovanama nofemaise bwadubwadunama i nowaniya, tafakaina i kanawenonowa eketa i misiniya na nuwatadaunina i niya.

²³ Yeisu i kitadadana eketa kana tomuniyeina i iyavisiya i bwaduwa, “Aviyaonana kaikaiwabusi nao yasi kanasuna Guyau yana kafa visime nenei daunamokena.”

²⁴ Yana bwadunama fasinei kana tomuniyeina si mayaḡa eketa i iyave-savaviniya i bwaduwa, “Natu-natuku, Guyau yana kafa visime kana kanasuna daunamokena. ²⁵ Yomuyomu nakasina kameni o muka kana fata aima matana ina kanasunei. Naki maisemoka namoḡa kaikaiwabuna o muka kana fata Guyau yana kafa visime ina kanasunei.”

²⁶ Kawasi i yaowa keta tututausiḡa nenesiyai si vikanunutoniya si bwaduwa, “Taki nanemaise nao aitevana gifafafana ina nisaḡai?”

²⁷ Yeisu i toneisiya keta i bwaduwa, “Namoḡa muka kasi fata be tututausi sina gifafafaneisi. Naki

Gyauḡa kana fata, uḡuna iba matatafuna Guyau nenei meyameyanina.”

²⁸ Eketa Fita i iyaviya i bwaduwa, “Ku nowaniya, atu kima namaise? Yama nogonogo matatafuna naki ka venuteweisiya munikiyai eatu ka munimuniwa.”

²⁹ Yeisu i bwaduwa, “A iyaiyavimiya venemokena, taki aitevana yana numa be unaunana, nounouna, ayona, amana, natunatuna eketa yana baguna ina venuteweisiya eatu ina muniikuwa be biga dewadewana ina yauniya fasikuwai, ³⁰ nao fatana nakasina Guyau ina vifofwiya 100 na kana vifofo keta ina veniya nofe tovanama. Yana numa be unaunana keta nounouna yota ayoayona be natunatuna eketa yana baguna ina nisaisiya keta yota namoḡa sina givikuvavaniya, eatu tova i nenemiya nenei yawasivaḡata ina nisaiya. ³¹ Atu yagwanisi aviyaonana nofe tova si viviketanuna nao sina vimunifota keta yagwanisi nofe tova si vivimunifota nao sina viketanuna.”

Yeisu Yana Bwadu Kana Vitonu Yana Mate Fasinei

Madiu 20:17-19, Nuke 18:31-33

³² Yeisu ke'ta i nuniya eketa kana tomuniyeina nukusi si vanevaneya Yenusanema, kana tomuniyeina o si wagavana yota namoḡa tunisi si munimuniya o si matuta. Yana tonowana kasi 12 i katuvisiya eketa i vibutuwa i nusifufuwisiya iba matatafuna yawane ina kikinomana nenei fasinei. ³³ Yeisu i bwaduwa, “Kwa nowaniya, nofe naki ta niniya Yenusanema eketa nokomai tamo aitevana Namoḡa Natuna ina katuteweiya

tovibwanaose nakanakasisi eketa visime kana tovisawavenena nenesiyai. Sina sawavimatiya eketa Kani Kwauna nimasiyai sina teniya.
³⁴ Sina sawaviniya yota sina nufunataniya. Sina nafanafasiya eketa sina nuvimatiya. Atu kuyadayada tonusi muninei mateyai ina misini-savaviniya.”

*Yemesa Keta Yoni Yasi Vikokona
 Madiu 20:20-28*

³⁵ Tamo tova nenei Sebedi natunatuna Yemesa keta Yoni si nemiya Yeisu nenei eketa si bwaduwa, “Tovisawavenena, aviyavana kata vikokoniwa nuwanuwaki kuta fufuniya fasikiyai.”

³⁶ Eketa i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, “Avana nuwanuwami ata fufuniya fasimiyai?”

³⁷ Eketa si bwaduwa, “Tovanama ka kwabudoga na kana kaiwabu nenei kuna nuvitoḡa kuta sawateweikiya be nukusi tata nuvitoḡa. Tamo kikikataiweu eatu tamo o kikumawaweu.”

³⁸ Atu Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Muka kwata sanamanei ava fasinei kwa vivikokoneiku. Kuvavana owana ana yumiya, kami fata maise yota kwana yumiya? O kami fata givibutabuta kwana viya maise sina givibutibutikuwa?”

³⁹ Si iyaviya si bwaduwa, “Kama fata.”

Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Owanama ana yuwiiya nenei kwana yuwa, yota sina givibutibutikuwa maisemoka yota sina givibutibutimiya.
⁴⁰ Eatu muka kaku sawateweyeina ebe ana gibokeisi aviyaonana kukikikataiku o kukikumawaku sina nuvitoḡa.

Guyau noko kivisima i gidewidewisiya aviyaonana naki i gibokisiya fasisiyai.”

⁴¹ Tovanama tonowana kasi 10 si nowaniya Yemesa eketa Yoni yasi vikokona Yeisu nenei si kayokuḡa nenesiyai. ⁴² Yeisu yana tonowana matatafusi i wenevakukusisiya eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwami naki kwa sanamaniya. Aviyaonana Kani Kwauna kasi tovisime nuwanuwasi be yasi namonamoḡa sina vivisimeisiya, keta yota yasi namoḡa nakanakasisi visime daudaunisi nenesiyai si viviketanunisiya. ⁴³ Atu kwami o muka noko ketaketanama nenei kwana fufuna. Taki aitevana tamo sinemiyai nuwanuwana ina vikainakata, nao ina vitovikaetoḡa fasimiyai. ⁴⁴ Taki sinemiyai aitevana tamo nuwanuwana ina viketanuna, nao tanake ina vitovikaetoḡa matatafumi fasimiyai. ⁴⁵ Maisemoka Namoḡa Natuna muka ita nemai ebe namoḡa sina vikaetoei, eatu i nemiya be namoḡa ina vikaetoisiya eketa tauna yana nuwanuwai yawasina ina kaveneniya be namoḡa yagwanisi ina tutuvisobusiya.”

*Yeisu Batimiyosi Matana I Gidewidewisiya
Madiu 20:29-34, Nuke 18:35-43*

⁴⁶ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si kikinomana Yeniko eketa tovanama noko menaninama si teweiya, namoḡa sagisagigi si muniisiya. Namoḡa tomatagoyo kana wava Batimiyosi, Timiyosi natuna, ke'ta kafakainei i nuvitoḡa atu gabana fasinei i vivikokona. ⁴⁷ Tovanama i nowaniya namoḡa si bwaduwa Yeisu tene Nasaneti i niniya

eketa i bwauwa i bwaduwa, “Yeisu, Deivida natuna, kuta kitasineganiganiikuwa.”

⁴⁸ Namoga yagwanisi si dageiya keta si iyaviya be ina kanoviya.

Eatu i tenegwaeiya kayona nakasinei i bwaubwauwa, “Yeisu, Deivida natuna, kuta kitasineganiganiikuwa.”

⁴⁹ Yeisu i nigwana eketa i bwaduwa, “Kwa iyavei be i nemai nofemai.”

Eketa tomatagoyo si weniya si bwaduwa, “Kateka-teu i watu be ku otowamisini! Yeisu i weneweniwa.”

⁵⁰ Batimiyosi kana kwame i nukasibibiiya eatu i venuotowamisiniya eketa i nemiya Yeisu nenei.

⁵¹ Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Ava ya nuwanuwa ata fufuniya fasiweu?”

Eketa tomatagoyo i nufata i bwaduwa, “Tovisawavenena, nuwanuwaku ana toneya.”

⁵² Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Ku nai, ya vitu-magana i givibwiniwa.” Muka mwanenena atu matana si kabwasasa eketa i vibutuwa Yeisu i muniya ketai.

11

Yeisu I Kanasuna Yenusanema

Madiu 21:1-11, Nuke 19:28-40, Yoni 12:12-19

¹ Tovanama Yeisu kana tomuniyeina nukusi Yenusanema si vevenukitekitiya, si nemiya menana Betifegi keta Bedani nenesiyai koya Onive nenei. Yeisu kana tomuniyeina nasi nuwa i visimeisiya keta si venuviketanuna.

² I iyavisiya i bwaduwa, “Kwana niya menana kutafakaita. Tovanama kwana kikikinomana nokomai, kwana nisaiya doniki mwanavauna si nusikwaniya muka tamo

aitevana ita toḡa-nuwanuvai. Kwana giyauya eketa kwana nemiiya. ³ Taki aitevana ina bwaduwa, ‘Ava uḡuna kwa gigyauya?’ Nao kwana iyaviya kwana bwaduwa, ‘Tuveka nuwanuwana fasinei, eyo ina venuviyewiya nofemai.’ ”

⁴ Tonowana kasi nuwa si kanasuna menana sinenei, eketa doniki mwanavauna si kitiya ketai i misimisiniya nunusikwanina numa kana ketakwana niniune. Tovanama si gigyauya, ⁵ namoḡa tunisi niniune si misimisiniya si nutoninuvenuveisiya si bwaduwa, “Ava fasinei yo doniki mwanavauna kwa gigyauya?” ⁶ Eatu namoḡa nenesiyai si nufata naki maisemoka Yeisu i iyavisiya, na uḡuna si sawateweisiya. ⁷ Tovanama doniki mwanavauna si nemiiya Yeisu nenei, kasi kwame si tewevanevaneina doniki kwaunei eketa i toḡatakutakunisiya.

⁸ Namoḡa yagwanisi kasi kwame ketai si kiyavena eatu tunisi o kai naḡanisi na dadasi si nuonota eketa si kiyavena. ⁹ Eketa namoḡa si viketanuna kunauna yota muni si fotiya, si vibutuwa si bwaubwauwa,

“*Osana!*”

Tuveka kana wavai i nenemiya tana daviya.

¹⁰ *Tana daviya waḡata Deivida natuna tanake
i nenemiya ina visimeita,
Osana etanemokenei abamai!”*

11:9 Same 118:25,26 * **11:9** Osana o Aneimiki fonasi, naumokena nenei bwadunama kana givina nofe tova ku gifafafaneiki, eatu munifotai namoḡa kasi okatuyuna keta yota namoḡa sina davisia kana tovai nofe bwadunama si kinakinaniya.

11 Yeisu i kanasuna Yenusanema eketa i niya Numa Kodukodu nenei. Iba matatafuna i dadaniya eatu naki i vinavinavimoka, na fasinei yana tonowana kasi 12 nukusi si kikinomana eketa si niya Bedani.

Yeisu Kai Nugweda I Ituya

Madiu 21:18-19

12 Kuyadayada venuwanei Yeisu kana tomuniyeina nukusi tovanama Bedani si teweiya, Yeisu vitanona i kanasiya. 13 Kedawanauwai kai nugweda i vidada i kitiya eketa i niya vitana tamo uwana ina nisaiya, eatu kainama o muka kana tutuya ebe ina viuwa na fasinei dadanağa i kitiya. 14 Eketa Yeisu kai i iyaviya i bwaduwa, “Mukamokena tamo aitevana uwau nenei ina kasavavinei.” Eketa bwadunama kana tomuniyeina si nowaniya.

Yeisu Numa Kodukodu I Givieyaeya

Madiu 21:12-17, Nuke 19:45-48, Yoni 2:13-22

15 Tovanama si nemiya Yenusanema, Yeisu i kanasuna Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai keta tovikimwane i nukwavikwavina si kikinomana. Gabana kana todawanatamatamaneina yasi sonama yota bunebune kasi tovikimwane yasi kafa nunuvitoga i nubwatabwatavina, 16 eketa i viketofotisiya be muka tamo aitevana aviyavana tamo ina kanasunei ina vaonota Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai. 17 Eketa i gisawakedanisiya i bwaduwa, “Kwa sanamaniya Guyau fonakituna i bwaduwa, *‘Yaku numa sina weniya*

*kawanunuku kana numa kunuma matatafusi
fasisiyai.’*

*Atu kwa fufufuniya maise ‘togikuma yasi kafa
makaviuna.’ ”*

¹⁸ Tovibwanaose nakanakasisi eketa visime
kana tovisawavenena nofe bwadunama
si nowaniya. Eketa ketaketa si nuwasa ebe
sina nuvimatiya. Si matutiya uguna yana
gisawakedana nenei sabuveka si mayağa.

¹⁹ Tovanama i vivinavinaviya, Yeisu kana tomu-
niyeina nukusi Yenusanema si teweiyä.

Kai Nugweda I Tewayayaniya

Madiu 21:20-22

²⁰ Nuwabuniyai si makamakavinisiya eatu si kitiya
kai nugweda kikwanakwanaminei tu i vaneya
dadanei naki i tewayayaniya. ²¹ Fita Yeisu
yana bwadu i tukuya eketa i iyaviya i bwaduwa,
“Tovisawavenena, ku kitai! Kaima ku ituya naki
i tewayayaniya!”

²² Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Guyau
kwa vitumağane. ²³ A iyaiyavimiya venemokena,
taki aitevana tamo nofe koya ina iyaviya,
‘Ku sinanakasiu be ku tewesobuweu gibowai,’
eketa muka katekatenei ina vinuwana eatu
ina vitumağaniya avana i bwaduwiya naki
maisemoka ina kikinomana, nao Guyau ina fufuniya
fasinei. ²⁴ Na uguna a iyaiyavimiya, taki
aviyavana tamo fasinei kwana kawakawanunukuwa
eketa kwana vitumağaniya vitana naki
kwa nisaiya, nao ina venimiya. ²⁵ Tovanama
kwana kawakawanunukuwa, nauna aitevana yana

fufunagoyo nenemiyai kwana vinuwateweiya eyo muniyai, amami abamai yami go'yona yota ina vinuwateweina.”†

*Yeisu Yana Visime Kana Nutoninuvenuveyeina
Madiu 21:23-27, Nuke 20:1-8*

²⁷ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si makavina-savavinisiya Yenusanema eketa tovanama i wanewaneba Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai, tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovisawavenena yota tokawakawa si nemiya nenei, ²⁸ eketa si nutoninuvenuveiya si bwaduwa, “Aitevana ya visime i veneu yo nofemaise ku savivinei? Namai ya visime ku vai?”

²⁹ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Nutoninuvenuveyeina tamokaḡa ana venimiya ebe taki kwana fatiya maise, nao ana iyavimiya avi visime nenei nofe ibasima a savisavivineisi. ³⁰ Kwa iyaveiku, Yoni namai yana visime i vai yo i givibutabuta, abamei o namoḡa nenesiyai?”

³¹ Tututausiḡa si vikanunutoniya si bwaduwa, “Taki tana bwaduwa, ‘Abamei,’ nao ina bwaduwa, ‘Ava fasinei yo Yoni muka kwata vitumaḡanei?”

³² Yota muka kata fata be tana bwadu, ‘Namoḡa nenesiyai.’” Sabuveka si matutisiya uḡuna namoḡa si sanamaniya vitana Yoni o Guyau yana tomatakawa. ³³ Eketa si nufata Yeisu nenei si bwaduwa, “Muka kata sanamanei.”

Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Muka yota ana iyaveimi avi visime nenei nofe ibasima a savisavivineisi.”

† **11:25** Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukisi 26 si nunatuya. Eatu taki kuna dibutoyoḡa be muka kuna vinuwateweyei nao Amau abamai ya go'yona muka ina vinuwateweyeisi.

12

Tobaguna Kasi Bwadusobusobu

Madiu 21:33-46, Nuke 20:9-19

¹ Eketa Yeisu bwadusobusobuwai i iyavisiya i bwaduwa, “Namoga tamokaḡa geneḡi i baguniya eketa i kanififiniya. Geneḡi kana kafa vatanitani kana doko i yaniya yota kafa vimatagewagewayaya kana numa i yoniya. Geneḡi bwibwiyaguna i tenetaniya keta tobaguna nimasiyai i teniya, atu i niya tamo fafani nenei. ² Oyuna kana tovai kaetoḡa tamokaḡa i visimeiya i niya tobagunasima nenesiyai be kana tuku ina viya. ³ Eatu tobagunasima kaetoḡa si tabiya eketa si munuya eyo si viyewiya makaekaena. ⁴ Kaetoḡa kana vinuwa i teweye-savaviniya nenesiyai, eatu debabounei si munuya eketa si givisinemumuya. ⁵ Tonibaguna kaetoḡa kana vitonu i visimeiya eatu si nuvimatiya. Yota yagwanisi i teweisiya atu tamokaḡa fufuninama si fufuniya, tunisi si munusiya atu tunisi o si nuvimatisiya.

⁶ Naki tamokaḡamoka i tufowa o tauna natukatekatena. Tovanama i visimeiya tobagunasima nenesiyai, nuwasinenei i bwaduwa, ‘Nofe o natuku eketa sina vifotuwaiya.’

⁷ Tobagunasima tututausi si vikanunutoniya si bwaduwa, ‘Ake, tonibaguna natuna i nenemiya. Kwa dibwana, ta nuvimatei ebe yana baguna tana vitoniwagiya.’

⁸ Gwadinama si givikaviniya si nuvimatiya eyo geneḡi baguna nenei si tewekikinomaniya.”

⁹ Eketa Yeisu i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, “Namaise yami vinuwadadana? Tonibaguna ava ina fufuniya nenesiyai? A iyaiyavimiya, ina nemiya eketa ina nuvimatisiya. Eatu bagunanama ina tenetamaniya tamo yota tobaguna nimasiyai.

¹⁰ Guyau fonakituna i bwaduwa,

*‘Koḡonanama tokiyona si dibutoyoiya
i visabuova.*

¹¹ *Tuveka nofemaise i saviviniya
keta kana kita dewabauna matatiyai.’ ”*

¹² Diu toviketanuneina si sanamanemokiya Yeisu fasisiyai i nusifufuwa na fasinei ketaketa si nuwasa be sita givikaviniya, eatu sabuveka si matutisiya eketa si kitamokiya i fakwa atu si kafiyaunya.

Takesi Kana Nufata Sisa Nenei

Madiu 22:15-22, Nuke 20:20-26

¹³ Munifotai, Diu toviketanuneina tunisi Fanasi eketa Enoda kana tomuniyeina si visimeisiya Yeisu nenei vitana sina tonisebiya be tamo aviyavana ina bwaduwe-goyowiya. ¹⁴ Si nemiya nenei eketa si bwaduwa, “Tovisawavenena, ka sanamaniya kwaḡa namoḡa venemokena. Muka tamo aitevana yana nusuyai kuta ninai yota Guyau yana ketaketa venemokena nenei ku vivisawavenena. Yamasi ku iyaveiki, takesi kata nufata Sisa nenei o muka?”

¹⁵ Yeisu naki i sanamanemokiya vitana si aanuvanua be sina nonuya na fasinei i iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei kwa aanuvanua be kwana vikonaiku? Yamasi tamo gabana

kwa nemiyei be a kitai.” ¹⁶ Tovanama si nemiya nenei i iyavisiya i bwaduwa, “Aitevana mayamayauna eketa kana wava nofe gabana nenei?”

Si bwaduwa, “Sisa.”

¹⁷ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Make nao Sisa yana nogonogo kwa venei, eatu aviyavana Guyau fasinei nao Guyau kwa venei.”

Yana nusifufu nenei si mayaḡa.

*Sadusi Tunisi Yeisu Si Nutoninuvenuveiya
Misini-savavineina Fasinei
Madiu 22:23-33, Nuke 20:27-40*

¹⁸ Sadusi si vitumaḡana vitana mate nenei muka tamo misini-savavineina. Eketa tunisi si nemiya Yeisu nenei eketa si nutoninuvenuveiya si bwaduwa, ¹⁹ “Tovisawavenena, Guyau yana visime Mosese nofemaise i viginiwiya fasikiyai. Taki namoḡa kawana ina matemakanoviya eatu muka tamo natunatuna, nao kwafunina kana tufunuwa ina vikawaniya. Eketa tovanama ina vinatuna, nao tomate natunatuna. ²⁰ Tova tamokaḡa namoḡa tufudenideni kasi 7 nenesiyai, kotokikinuna i vikawana eketa muka tamo natunatuna eatu i mateya. ²¹ Eketa gwadiyei yota nekwafunanama i vikawaniya eketa muka tamo natunatuna eatu i mateya. Yota taisi kotokinenena i vikawaniya eketa muka tamo natunatuna eatu i mateya. ²² Tufudenidenisi kasi 7 nekwafuna si vikawaniya. Eatu muka tamo natunatusi atu si mateya. Munifotamokeyai nekwafunanama i mateya. ²³ Kasi 7 nekwafunanama si vikawaniya eketa

misini-savavineina kana tovai, aitevana o kawana venemokena?”

²⁴ Yeisu i nufata i bwaduwa, “Kwa sinatamaniya uḡuna muka kwata sanamanei Guyau fonakituna keta yota muka kwata sanamanei Guyau yana fiwana. ²⁵ Tovanama mateyai sina misini-savavinisiya, muka sina vikawana atu sina fakwa naki maïse Guyau kana kaetoḡa abamai.

²⁶ Atu mateyai yasi misini-savavineina fasinei, muka kwata ginaḡanaḡai Mosese yana nufunufu kisisiku nununuina fasinei? Noko viginivanama sinenei Guyau i nusifufuwiya i bwaduwa, ‘Iyau o Ebenaamu yana Guyau, Aisake yana Guyau, eketa Yakobo yana Guyau.’ ²⁷ Eketa tanake o yawayawasisi yasi Guyau atu muka matematesi.* Naki kwa sinatamaniya venemokena.”

Visime Nakatamataina

Madiu 22:34-40, Nuke 10:25-28

²⁸ Visime kana tovisawavenena tamokaḡa i nemiya keta i nowanisiya Yeisu keta Sadusi si vivikawabwadubwaduwa. Tovanama i nowaniya Yeisu yana nufata kana dewadewana, i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, “Guyau yana visime nenei, avi visime o nakatamataina?”

²⁹ Yeisu i nufata i bwaduwa, “Visime nakatamataina o nofe, ‘Isineni kwa vaneneḡa! Tuveka o yata Guyau eketa kana kisimokena Tuveka.

³⁰ Eketa Tuveka ya Guyau kuna nuwagabubuwiya

12:26 Yauna 3:6 * **12:27** Yeisu yana uḡu noko vitana Guyau taki ita givimayesiya tauna fasinei waḡawaḡana tonusi yasi Guyau, eketa naki tasike yawane na yawasisi Guyau i nusifufuwa Mosese nenei eketa tasike naki sina misini-savavinisiya. **12:28** Nuke 10:25-28

12:29 Visime Nuvinavinana 6:4,5

katekateu matatafunei, yawasiu matatafunei be ya nuwanuwa matatafunei yota ya fiwana matatafunei.’ ³¹ Eyota visime kana vinuwa nao, ‘Unafafaniu kuna nuwagabubuwiya maise tauḡu ka nuwagabubu.’ Nofe nuwesi o nakatamataisi yo muniyai visime yagwanina.”

³² Eketa visime kana tovisawavenena i bwaduwa, “Tovisawavenena, ku bwaduwa dawaniniina. Bwadu venemokena tanake kana kisimokena yata Guyau eketa muka tamo yota aitevana.

³³ Yata Guyau tana nuwagabubuwiya katekateta matatafunei yota yata nuwanuwa matatafunei be yota yata fiwana matatafunei. Eketa unafafanita tana nuwagabubuwiya maise tututauta kata nuwagabubu. Nofe visime nuwesi kasi muniyeina o nakatamokena muniyai yo yata vibwanaose keta yomuyomu kasi gumatatafu Guyau nenei.”

³⁴ Tovanama Yeisu i kitiya namoḡa i nusifufuwa na yana nuwatananamana, i iyaviya i bwaduwa, “Kwaḡa o muka ka kedawanau Guyau yana kafa visime nenei.” Noko muninei muka tamo aitevana ita katevatu be tamo nutoninuvenuveyeina Yeisu ita venei.

Aitevana Natuna o Togifafafana Gigibokeinana?

Madiu 22:41—23:36, Nuke 20:41-47

³⁵ Yeisu igigisawakedana Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai eatu i bwaduwa, “Namaise yo visime kana tovisawavenena si bwadubwadu vitana Togifafafana Gigibokeinana

o Deivida natuna? ³⁶ Kanunu Tafutafuna Deivida i viketiiya keta nofemaise i bwaduwa,

*‘Guyau yaku Tuveka i iyaviya i bwaduwa,
“Kukikikataiku ku nuvitoḡa vifotu kabaina nenei
kana nivaniva nifanifaiu ana vatanisiya keta
kaeyafayafaweu ana tenisiya.” ’*

³⁷ Deivida tauna o Togifafafana Gigibokeinana nenei i visawatuveka eketa namaise yo nenei yota ita visawanatuna?” Yana nusufufuwai sabuveka nuwatasi i oviya.

³⁸ Yeisu yana gisawakedana nenei yota i bwaduwa, “Matami ina kanakasiya visime kana tovisawavenena nenesiyai. Yasi waneba nenesiyai, nuwanuwasi nuya dewabausi sina kotokotonisiya. Nuwanuwasi sabu namoḡa vifotuwai sina venuvenuyofiyofisiya kabaḡa kafa vivitamaneina nenesiyai. ³⁹ Yota nuwanuwasi kivi dewadewasiḡa numa kafa yokoyoko sinesiyai, maise yota ka kana tovai nuwanuwasi kawakawa kasi kivi nenesiyai sina nunuvitoḡa. ⁴⁰ Yasi kawanunuku o nubwanubwayousi ebe namoḡa sina davisiya, eatu tasike namoisima o vivinekwafukwafuna yasi numa kasi nogonogo si kakanema. Guyau ina vimatadawanisiya nakatamokena.”

Nekwafuna Yasi Kavenenakaḡo

Nuke 21:1-4

⁴¹ Numa Kodukodu kumenanina kana wasike-tai Yeisu kavenenakaḡo kana koni kutafakainai i fakwasioḡa eatu sabu i vivinanusiya yasi gabana

si kikivitotoḡa. Namōḡa yagwanisi kaikaiwabusi yasi gabana nakanakasisi si dawana. ⁴² Eatu negoyogoyo nekwafuna si nemiya keta gabana nuwesi musumususi si totoisiya.

⁴³ Eketa kana tomuniyeina i wenisiya si nemiya keta i iyavisiya i bwaduwa, “A iyaiyavimiya venemokena, negoyogoyo nekwafuna o yasi kavenenakaōḡo nakatamataina muniyai yo namōḡa matatafusi. ⁴⁴ Uḡuna namōḡa kaikaiwabusi o yasi gabana matatafumokena i fakwa atu kasiminaḡa si teniya yasi kavenenakaōḡo fasinei, eatu noko negoyogoyomoka o yasi kinofe tausi kasi ovivita fasinei, matatafumokena si nubutuya.”

13

Yeisu I Nusifufuwa Numa Kodukodu Kana Kiyakwena Fasinei

Madiu 24:1-2, Nuke 21:5-6

¹ Tovanama Yeisu Numa Kodukodu sinenei i kikinomana, kana tomuniyeina tamokaḡa i iyaviya i bwaduwa, “Tovisawavenena, numa nofe dewabausi ku kitaishi keta yota gabana kitagoyosi nenesiyai si kiyona.”

² Eketa Yeisu i bwaduwa, “Numasima nofe kitagoyosi ku kitikitisiya o yawane matatafusi sina yakwena-koḡoisiya. Muka tamo gabana ina tufo naki matatafuna sina tewesobuwe-koḡoia.”

Dauna Keta Kuvavana

Madiu 24:3-14, Nuke 21:7-19

³ Yeisu koya Onive nenei i nuvitoiya eketa i kitatamana Numa Kodukodu kuweyaina. Tovanama nenei, Fita, Yemesa, Yoni eketa Anideneya tasikeḡa si nemiya si nutoninuvenuveiya

si bwaduwa, ⁴ “Yamasi kuta iyavikiya, nofe ibasima ku iyaiyavikiya o avi tovai sina kikinomana. Avi kiyakiyaya nenei kana sanamanei vitana nofe ibasima o kabegomokena sina kikinomana?”

⁵ Eketa Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Matami ina fekuwa ebe muka tamo aitevana ina nonoimi.

⁶ Yawane namoḡa yagwanisi sina nemiya eketa kaku wavai sina bwaduwa, ‘Make iyau togi-fafafanamokeku.’ Nofe nenei yawane namoḡa yagwanisi sina nonusiya. ⁷ Muka kwana kate-

kuvavana taki aviya bigana kwana nowaniya ketamwakufwai o kedawanauwai. Nofe ibasima o sina mikikikinomana eatu nai o muka vitana tova kana kafa nusafu. ⁸ Tamo kunuma ina misiniya keta tamo kunuma ina vikaniyabiniya. Yota tamo kafa visime ina misiniya keta tamo kafa visime ina vikaniyabiniya. Yawane nikuniku ina kikinomana kabaḡa tunisitunisi nenesiyai. Yota noga ina kikinomana. Nofe ibasima nao maise vinatuna kana kuvavana kana kafa viuḡu.

⁹ Tututaumi kwana kitavikavina-dewidewimiya. Namoḡa sina givikavinimiya keta menana kasi toviketanuneina nimasiyai sina tenimiya. Yota numa kafa yokoyoko nenesiyai sina munumiya. Yawane kasi tovisime keta tufomu nausiyai sina vimisiniimiya eatu sina vinuesanimiya uḡuna kwami kaku tomuniyeina. Nokomai wakakaku kwana siya nenesiyai. ¹⁰ Muniyai yo kafa nusafu, nauna biga dewadewana kaku tomuniyeina sina yauniya kunuma matatafusi nenesiyai.

¹¹ Tovanama sina givikavinimiya eketa sina vinuesanimiya, muka kwana nuwanuwa

aviyavana kwana nusifufuwiya fasikuwai uḡuna kwami muka tututaumi yami nuwanuwai kwana nusifufu. Eatu Kanunu Tafutafuna yami nusifufu ina gidawadawaniniya. Na fasinei keta avana Guyau ina venimiya maise, naki kwana bwaduwe-kikinomaniya.

¹² Namoga tauna kana tufunuwa ina viwaifufuniya eketa nifanifaisi sina nuvimatiya. Ama naki maisemoka tamoka fufuninama nenei natuna ina dewiya. Natunatu sina misiniya ayoayosi be amamasi nenesiyai sina maniniya eketa sina viwaifufunisiya kasi nuvimate fasinei.

¹³ Namoga matatafusi sina adibutoyotoyoiimiya uḡuna Iyau kwa munimuniikuwa. Eatu taki aitevana ina kunuwaniya be ina muniikuwa kana nivaniva kafa nusafu, nao tanake Guyau ina gifafafariya.”

*Kuvavana Nakasina Kana Tova
Madiu 24:15-28, Nuke 21:20-24*

¹⁴ “Tovanama iba goyomokena kwana kitiya kabaḡa vivikanatafuna nenei namai muka kana nufota nenei ina misini atu nenei i misimisiniya, (Nufunufu nofe kana toginaḡanaḡa kwata nuwatanamananiya avana a bwadubwaduwiya.) enao aviyaonana fafani Yudiya nenei si fakwafakwa sina dibwana koyai. ¹⁵ Eatu taki aitevana yana numa kana kudukudu etanei ina fakwafakwa, nao muka ina kanasuna numa sinenei yana nogonogo ina vaisi, ¹⁶ maisemoka yota aitevana yana bagunai ina bagubaguna, muka ina makavinai numai kana kwame fasinei. ¹⁷ Noko tovanama nenei vivisifuḡa keta tovisusu

sina vimainuwiniwiya venemokena. ¹⁸ Eatu Guyau nenei kwana kawakawanunukuwa be nofe ibasima muka tutuya goyonei sina kikinomana. ¹⁹ Noko tovasima nenesiyai kuvavana nakasina ina kikinomana, muka tamo maise kuvavananama ita kikinomana tovanama Guyau fwayafwaya i fufunavauvauya kana nivaniva kimoki. Yawane nofemaise kuvavananama muka yota ina kikinomana-savavinei. ²⁰ Eatu noko tovasima o Tuveka naki i givibwatisiya. Taki muka, nao namoḡa matatafusi sita matekoḡa. Eatu i givibwatisiya ebe nuwanuwana aviyaonana i gibokisiya tauna fasinei ina gifafafanisiya.

²¹⁻²² Yawane togifafafana gigibokeinana keta tomatakawa vikanonono sina nemiya keta kiyakiyaya kafa nuwatabau sina saviviniya. Ebe taki kasi fata maise Guyau yana namonamoḡa gigibokeinasi nuwatasi sina kaniya. Taki tamo aitevana ina iyavimiya ina bwaduwa, ‘Ei, nofe Togifafafana Gigibokeinamokena,’ o taki ina bwaduwa, ‘Ake, noko namoḡamokena.’ Nao muka bwadunama kwana vitumaḡanei. ²³ Eketa matami ina fekuwa. Eatu a matamatakawe-vaḡasimiya ebe yo na yami gidewadewa tovanama ibasima sina kikinomana.”

Namoḡa Natuna Yana Makavina

Madiu 24:29-31, Nuke 21:25-28

²⁴ “Noko tovasima nenesiyai tovanama kuvavana nakasina ina kakaviya.

‘Vanavana ina vikumanovana

13:19 Daniyena 12:1, Kenokita 7:14 **13:24** Aiseya 13:10, Isikeni 32:7, Yoweni 2:10,31, 3:15, Kenokita 6:12

keta yota yamayamana muka ina tafa.

²⁵ *Abamei kinavinavi sina kafifekufekuwa
keta yota iba fifiwanisi abamai
ina kayufeyufisiya.'*

²⁶ Tovanama nenei Namoga Natuna sina kitiya busibusi nenei ina nenemiya na yana fiwana nukusi keta na yana kaiwabu. ²⁷ Eyo Guyau kana kaetoga abamei ina visimeisiya sina niya. Bomatuwei, gagasei, nanakoyei keta yavanatei, fwayafwaya be abama bwatanei tu bwatanei yana namonamoga gigibokeinasi sina katuvisisiya tamokağa.”

Kai Nugweda Kana Bwadosobusobu

Madiu 24:32-35, Nuke 21:29-33

²⁸ “Kafa kita o kai nugweda nenei kwana kitasanamaniya. Tovanama naganina mwanavauna sina vikiviyavena nao kwa sanamaniya nugutabo kana tova i niketamwakufwa. ²⁹ Naki maisemoka tovanama nofemaise ibasima kwana kitisiya sina savisavivina nao kwa sanamaniya Namoga Natuna yana nemi naki i niketamwakufwamoka. ³⁰ A iyaiyavimiya venemokena, nofe susunama yasi tovai nofe ibasima sina mikisavivina muniyai yo sina kafimatemateya. ³¹ Abama keta fwayafwaya sina kaoğoniya atu fonaku muka ina kaoğoniya.”

*Muka Tamo Aitevana Ina Sanamane
Kana Kuyadayada O Kana Kawasasa
Madiu 24:36-44*

³² “Muka tamo aitevana ita sanamanei kana kuyadayada o kana kawasasa avi tovai ibasima nofe sina savivina, mukamokena Guyau kana kaetoḡa abamai o taki Natuna tauna. Naki Amanaḡa i sanamaniya. ³³ Kuna tonetoneya keta kuna gigidewadewa uḡuna muka kuta sanamanei kana tovamokena.

³⁴ Naki maisemoka tovanama namoḡa tamo yana numa ina venuteweiya eatu ina niya kedawanauwai, kana kaetoḡa tamokatamokaḡa yasi mudadava ina kavenena yota kawa kana tokitavikavina ina iyaviya be ina kitakitanufota. ³⁵ Kwami yota naki maisemoka kwana kitakitanufota, uḡuna muka kwata sanamanei toninuma yana makavina. Taki ina nemiya navinaviyai o kamo nuwabuna sinefouna o kamo kamukamu yasi kwae kana tovai o taki tovakatakiyai. ³⁶ Kwana gigidewadewa ebe tovanama ina nikikinomana muka ina nisaḡaimi kwana banubanu. ³⁷ Avana a iyaiyavimiya, naki maisemoka yota namoḡa matatafusi a iyaiyavisiya, ‘Kwana tonetoneya!’ ”

14

Diu Toviketanuneina Si Viwaifufuna Be Yeisu Sina Nuvimatiya

Madiu 26:1-5, Nuke 22:1-2, Yoni 11:45-53

¹ Naki kuyadayada nuwesimoka muniyai yo Venuvisinatana keta Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka ina nisaiya. Tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovisawavenena

ketaketa si nuwasa be Yeisu sita givikavina-samwagauwiya ebe sita nuvimatiya. ² Si bwaduwa, “Muka ka kana tovai tana givikaviniya, akata namoḡa sina nuwagoyowa keta vigwaeḡa sina vibutuya.”

*Gumayogu Bubu Mamadina I Siwaiya
Yeisu Debabounei Menana Bedani Nenei
Madiu 26:6-16, Nuke 22:3-6, Yoni 12:1-8*

³ Yeisu i niya Bedani namoḡa kana wava Saimoni yana numai. Namogānama o nauna kwafinina gosagosawina. Nokomai si kakawa atu gumayogu tamokaḡa bubu mamadina yota fatana kitagoyona kana wava nadi na konina i kanasunanemiya. Kana koni si fufuniya anabasita nenei. Kayona i gikotoviya keta bubunama Yeisu debabounei i siwaiya.

⁴ Aviyaonana namoḡa nokomai si kayokuḡa keta tututausi si vikagigigamana keta si bwaduwa, “Ava uḡuna yo bubu noko mamadina i vivinuwateweteweyei? ⁵ Kana nufota be manamana tamokaḡa tobunanige fatana 300 siniva maise nenei ita vikimwaneiia keta gabaninama goyogoyo ita venisiya.” Eketa si dageiya.

⁶ Atu Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Kwa tenei nuwatanei be ava i fufufuniya o i fufuniya. Nofe o iba dewadewana i fufuniya nenekuwai. Atu ava fasinei yo kwa visinatamatamanei? ⁷ Kwami tova matatafuna goyogoyo nukusi kwa fakwafakwa eketa avi tovai nuwanuwami maise enao kwana ovivitisia. Eatu Iyau o muka tova

matatafuna nukusi tana fakwafakwa. ⁸ Avana kana nufotai maise naki i fufuniya. Bubu mamadina tofwakuwai i siwaiya be tofwaku i gidewadewawaḡasiya kaku odewadewa fasinei. ⁹ A iyaiyavimiya venemokena, tovanama biga dewadewana fasikuwai fwayafwaya kana matatafu sina yauniya, avana gumayogu nofe i fufuniya nenekuwai yota kana kafa tuku fasinei sina numamaniya.”

¹⁰ Noko tovanama nenei Yudasa Isikaniyoti tanake tamokaḡa tonowana kasi 12 sinesiyai i niya tovibwanaose nakanakasisi nenesiyai Yeisu kana viwaifufuna fasinei. ¹¹ Tovanama si nowaniya sebobo i tewesafusiya eketa yasi bwadudabadaba si veniya si bwaduwa, “Gabana kana veniwa” eketa Yudasa ketaketa i nuwasa be nimasiyai ina teniya.

*Yeisu Yana Tonowana Nukusi
Venuvisinatana Kana Ka Si Fufuniya*

Madiu 26:17-25, Nuke 22:7-14, 21-23, Yoni 13:21-

³⁰

¹² Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka kana kuyadayada kafa viuḡu nenei, sifi mwanavausi si munumunuwa Venuvisinatana Kana Ka fasinei. Na kuyadayadanama nenei Yeisu kana tomuniyeina si nutoninuvenuveya si bwaduwa, “Namao nuwanuwau Venuvisinatana Kana Ka kata gidewadewai fasiweu?”

¹³ Eketa kana tomuniyeina nasi nuwa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwana kanasuna Yenusanema keta namoḡa tamokaḡa tukwava na ukowina i uniuniya ina nisaimiya. Na gwadinama kwana muniya, ¹⁴ eketa avi numai ina kanasuna, toninuma kwana iyaviya kwana bwaduwa, “Tovisawavenena

i bwaduwa, “Nama totomunama nenei kaku tomuniyeina nukusi Venuvisinatana Kana Ka kata kawiyei?”’ ¹⁵ Eketa totomu nakasina gigidewadewana kuetana ina visawavenimiya. Nokomai iba matatafuna kwana gidewadewiya fasitiyai.”

¹⁶ Yeisu kana tomuniyeina si noḡokawawa eketa si niya Yenusanema avana Yeisu i iyavisiya maisemoka i kikinomana keta si gidewadewa Venuvisinatana Kana Ka fasinei.

¹⁷ Tovanama i vimatasisinovanovana Yeisu yana tonowana kasi 12 nukusi si kikinomana.

¹⁸ Sonamai si kakawa atu Yeisu i bwaduwa, “A iyaiyavimiya venemokena, namoḡa tamokaḡa sinemiyai ina viwaifufunikuwa, namoḡanama nukusi ta kakawa.”

¹⁹ Nuwatasi i dauna eketa tamokatamokaḡa si iyaviya, “A sanamanikuwa iyau muka.”

²⁰ I iyavisiya i bwaduwa, “Kami 12 sinemiyai aitevana kana maneka Iyau nukusi kabomai ina kutuviya, na tana namoḡanama. ²¹ Namoḡa Natuna ina mateya naki Guyau fonakituna i bwaduwa maisemoka, eatu aitevana Namoḡa Natuna i viwaifufuniya nao daunina venemokena ina nisaiya. Kana nufotamoka be ayona muka sita vinatunei.”

²² Tovanama si kakawa nenei, Yeisu maneka i viya eketa i kawanunuku-viagigikuwa. Eketa i gisiniya eyo kana tomuniyeina i venisiya keta i bwaduwa, “Kwa vai, nofe o tofwaku.”

²³ Yota owa i viya keta Guyau nenei i viagigikuwa eyo i venisiya eketa owanama nenei si yuwa.

24 Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Nofe o ufaufaku, yawane ina ketosiwaḡa namoḡa yagwanisi fasisiyai keta Guyau yana dedeni kwami nukusi ina givifakiniya. ²⁵ A iyaiyavimiya venemokena, muka tamo nofemaise waininama ana yunuvanuvai kana nivaniva Guyau yana kafa visime nenei waini kiouna ana yumiya.”

²⁶ Eyo si osedavadava muniyai yo si kikinomana keta si niya koya Onive nenei.

Yeisu I Bwadvioḡoniya Fita Yana Vikewa

Madiu 26:31-35, Nuke 22:31-34, Yoni 13:36-38

27 Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Matatafumokemi kwana butuwa atu kwana sinanovikuwa uḡuna Guyau fonakituna viviginiwina i bwaduwa,

*‘Tokitavikavina ana nuvimatiya
keta sifi sina venusavaneneḡa.’*

28 Atu tovanama mateyai ana misini-savavinikuwa, ana viketanuna Ganini.”

²⁹ Atu Fita i iyaviya i bwaduwa, “Yawane sabu matatafusi sina butuwa atu iyau o muka.”

³⁰ Eketa Yeisu Fita i iyaviya i bwaduwa, “A iyaiyaviwa venemokena, kimoki nuwabunanama nenei kuna vikeweikuwa kawa tonu muniyai yo kamukamu yana kwae ina vinuwiya.”

³¹ Atu Fita i kawafatafata i bwaduwa, “Na namaise taki fasiweu sina nuvimatikuwa, eatu muka tamo kana fata be ana bwadu, ‘Muka

ata sanamanei.’ ” Eketa tomuniyeina matatafusi tamoka bwadunama yota si bwaduwiya.

*Yeisu I Kawanunukuwa Getesemani Nenei
Madiu 26:36-46, Nuke 22:39-46*

³² Yeisu kana tomuniyeina nukusi si nemiya kabağa kana wava Getesemani nenei keta i iyavisiya i bwaduwa, “Nofemai kwana fakwafakwa eatu ana kawanunukuwa.” ³³ Eketa Fita, Yemesa keta Yoni i ovisiya keta nukusi si niya. Tovanama nenei kana nutoğona i weifanufanuya, ³⁴ eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Nuwatadauna nakatamokena i munumunukuwa keta katekateku i nunubudabudaniya maise mate. Nofemai kwana fakwafakwa eatu kwana tonetoneya.”

³⁵ Kabegomokena i vaniya, eyo i fekuwa fwayafwayai keta i kawanunukuwa be taki kana fata maise kuvavana kana kawasasa ita niuniya. ³⁶ I bwaduwa, “Amaku, iba matatafuna ka fata, na fasinei kuvavana nofe owana ku viteweyei nenekuwai. Eatu muka yaku nuwanuwa atu avana ku nuwenuwiyaya maise kuna fufuniya.”

³⁷ I makaviniya kana tomuniyeina kasi tonu nenesiyai atu i nisaisiya si banubanuwa eketa Fita i iyaviya i bwaduwa, “Saimoni, omasi ku banubanuwa. Muka kana fata be matau ina fakina kawasasa bwatanağa?” ³⁸ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwana tonetoneya keta kwana kawakawanunukuwa ebe kami anuvanuva nenei muka kwana feku. Yami vinuwadadana avana dewadewasi katekatemiyai kwana savivinisiya o fifiwanisi atu tofwami i seğakamekameya.”

³⁹ I makaviniya i kawanunukuwa keta tamoka bwadubwadusima nenesiyai i kawanunukuwa.

⁴⁰ I makavina-savaviniya nenesiyai eatu i nisaisiya yota si banubanuwa, uḡuna matasi naki i goyomoka. Eketa bwadusi si bauwiya.

⁴¹ Tovanama kana vitonu i makavina-savaviniya nenesiyai, i iyavisiya i bwaduwa, “Omasi yawane kwa banubanuwa keta kwa viviyawasiya. Nakiyai. Tova naki i nuvifotiya. Toviwaifufuna Namoga Natuna kabegomokena be togo'yona nimasiyai ina teniya. ⁴² Ake, kaku toviwaifufunamokena naki i kikinomana. Kwa misini be ta nai.”

Yeisu Si Givikaviniya

Madiu 26:47-56, Nuke 22:47-53, Yoni 18:3-12

⁴³ Yeisu yawane i nunusifufuwa atu Yudasa tanake tamokaḡa tonowana kasi 12 i venukikinomana. Tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovisawavenena yota tokawakawa sabuveka si visimeisiya, keta na fetosi yota na funumisi Yudasa si vinuwiya keta nukusi si nemiya.

⁴⁴ Toviwaifufunanama kiyakiyaya tamokaḡa i mikigisawakedanisiya, “Namoganama ana viyuiya na tanake kwana givikaviniya eketa kwana niiya.”

⁴⁵ Tovanama si kikinomana Yudasa i niya Yeisu nenei keta i bwaduwa, “Tovisawavenena!” Eyo navanavanei i viyuiya. ⁴⁶ Eketa Yeisu tofwanei si ova keta si givikaviniya. ⁴⁷ Atu namoga tamokaḡa nokomai i misimisiniya yana feto i soniyaginiya keta tovibwanaose kasi toviketaneineina kana kaetoḡa taniyana i nuonosiya.

⁴⁸ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Omasi na fetomi keta na yami funuma kwa nemiya be kwana givikavinikuwa vitana tamo togikuma

maise? ⁴⁹ Iyau tova nubwayouna Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai nukusi ta fakwafakwa eatu a gigisawakedana namoḡa nenesiyai eatu ava uḡuna yo muka kwata givikaviniku? Eatu nakiyai, ebe avana Guyau fonakituna i bwaduwiya, ina vivenemokena.”

⁵⁰ Eyo kana tomuniyeina matatafusi si butuwa atu Yeisu si sinanoviya.

⁵¹ Tufunakata tamokaḡa o nuyaḡa tofwanei i sinawaminiya keta Yeisu i muniya. Tanake yota si anuvanua be sita givikaviniya, ⁵² eava kana nuyaḡa si sinayauya atu gonegonena i dibwana.

Yeisu Si Nutoninuvenuveiya

Madiu 26:57-68, Nuke 22:54-55,63-71, Yoni 18:13-14,19-24

⁵³ Namōḡa sabu Yeisu si niya toviwanaose kasi toviketanuneina yana numai. Nokomai toviwanaose nakanakasisi matatafusi keta tokawakawa yota visime kana tovisawavenena si yokowa. ⁵⁴ Fita i muniya simokaḡa sasanei keta i niya toviwanaose kasi toviketanuneina yana numa kana wasiketai. Nokomai i nuvitoiya tuiyo nukusi keta kaiyai i vivikivanavana.

⁵⁵ Toviwanaose nakanakasisi keta Diu Kawakawa matatafumokesi si nuwasa Yeisu kana tokanakakikakina ebe yo sina nuvimatiya. Atu muka tamo sita nisaḡai. ⁵⁶ Tokanakakikakina-vikanonono yagwanisi o si bwaduwa Yeisu fasinei atu yasi sifufumokesi muka tamo ita nuvifotei.

⁵⁷ Namōḡa tunisi si misiniya eketa nofe-maise Yeisu fasinei si bwadu-vikanononowa,

⁵⁸ “Ka nowaniya i bwaduwa, ‘Namai Numa

Kodukodu namoḡa nimasiyai si yoniya o ana yakweniya atu kuyadayada tonusi nenei ana yona-savaviniya muka namoḡa nimasiyai.’”

⁵⁹ Eatu muka tamo yasi sifufunama tamo ita nuvifotei.

⁶⁰ Eketa tovibwanaose kasi toviketanuneina sabu matasiyai i otowamisiniya keta Yeisu i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, “Yasi vinoisima fasinei tamo avana kuna bwaduwei o muka?”

⁶¹ Atu Yeisu muka tamo avana ita bwaduwei naki i manava. Tovibwanaose kasi toviketanuneina yota i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, “O venemokena kwaḡa Togifafafana Gigibokeinana, Guyau ta sawadavadaviya kwaḡa Natuna?”

⁶² Yeisu i bwaduwa, “Ika Iyau. Yawane matatafumi kwana kitiya Namoḡa Natuna ina fakwasimotoḡa Tofiwanaonaona kikikatainei keta abamei busibusi nenei ina nenemiya.”

⁶³ Tovibwanaose kasi toviketanuneina kana nuya i kiganiniya* keta i bwaduwa, “Muka yota tana vinuwadadana tokanakakikakina fasisiyai.

⁶⁴ Yana bwadu-tafakaikokona Guyau nenei naki kwa nowaniya eketa namaise kwata bwadu?”

Eketa matatafusi si bwaduwa, “I goyona na fasinei kana nufota be ina mateya.”

⁶⁵ Tunisi si vibutuwa si nufunataniya. Matana si sumiya eyo si munuya atu si bwaduwa, “Taki kwaḡa Guyau yana tomatakawa, ku iyaveiki aitevana i munuu!” Eyo tuiyo si givikaviniya eketa si munuya.

14:62 Daniyena 7:13

*

14:63 Tovanama fiyao Diu sina nuwagoyowa venemokena kasi nuya si kikiganiniya. **14:64** Visime Tafu 24:16

Fita Yeisu I Vikeweiya

Madiu 26:69-75, Nuke 22:56-62, Yoni 18:15-18,25-27

⁶⁶ Fita yawane wasiketai i fakwafakwa atu tovibwanaose kasi toviketanuneina kana kaetoḡa gumayogu i nemiya. ⁶⁷ Tovanama i kitiya Fita kaiyai i vivikivanavana, i toneye-dewadewiya keta i bwaduwa, “Kwaḡa o noko namoḡanama Yeisu tene Nasaneti nukusi.”

⁶⁸ Eatu Fita i vikewa i bwaduwa, “Iyau muka ata sanamanei ava fasinei ku bwadubwadu,” keta i kikinomana kawa nenei. Tovanama nenei kamukamu i kwaeya.

⁶⁹ Tamoka gumayogunama yota Fita i kitasavaviniya, keta aviyaonana namoḡa nokomai si misimisiniya i iyavisiya i bwaduwa, “Nofe tanake Yeisu unana tamokaḡa!” ⁷⁰ Eatu Fita yota i vikewasavaviniya.

Muniyai aviyaonana namoḡa nokomai si misimisiniya Fita si iyaviya si bwaduwa, “Bwadu venemokena, kwaḡa o unasi tamokaḡa uḡuna kwaḡa yota tene Ganini.”

⁷¹ Atu Fita i vikewatautauna i bwaduwa, “Guyau matanei a iyaiyavimiya venemokena! Namoḡanama kwa bwadubwaduwiya o muka ata sanamanei.”

⁷² Tovanama nenei kamukamu yana kwae i vinuwiya eketa Fita nuwatana i kakwaniya Yeisu yana bwadu, “Kuna vikeweikuwa kawa tonu muniyai yo kamukamu yana kwae ina vinuwiya.” Eketa i kafuwiya keta i bwediya.

Yeisu Fainato Naunei I Misiniya

Madiu 27:1-2,11-14, Nuke 23:1-5, Yoni 18:28-38

¹ Nuwabunimokeyai tovibwanaose nakanakasisi be tokawakawa yota visime kana tovisawavenena keta Diu Kawakawa matatafusi si yokowa keta si vikanusifusifufuwa Yeisu fasinei. Eyo nimana si kiyona keta si niiya Noma tovisime Fainato nimanei si teniya. ² Eketa Fainato Yeisu i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, “O kwaḡa fiyao Diu yasi Tufomu?”

Eketa Yeisu i nufata i bwaduwa, “Ika. Na naki ku bwaduwa maise.”

³ Eketa tovibwanaose nakanakasisi Yeisu si vinoiya iba yagwanisi goyosi fasisiyai. ⁴ Yota Fainato Yeisu i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, “Tamo avana kuna bwaduwiya o muka? Ku kitai goyona kana yagwana fasinei si vivinoiwa!” ⁵ Atu Yeisu muka tamo avana ita bwaduwei eketa Fainato i mayaḡa.

Fiyao Diu Nuwanuwasi Yeisu Ina Mateya

Madiu 27:15-26, Nuke 23:13-25, Yoni 18:39—19:16

⁶ Manamana tamokatamokaḡa Venuvisinatana kana Ka kana tovai, tova matatafuna Fainato finisina tamokaḡa deniyai i vivikikinomaniya namoḡa yasi nuwanuwai maise. ⁷ Na tovanama nenei namoḡa kana wava Banabasi o deniyai i fakwafakwa. Tanake o tunisi tovigwaeḡa nukusi Noma gabemani nukusi si vigwaeḡa, keta yota tunisi namoḡakaokaogosi atu si nuvimatisiya. Eketa Noma tonuaviya si givikaviniya keta deniyai si teniya. ⁸ Sabuveka si yokowa keta Fainato

si vikokoniya be tamo aitevana ita ketoyauya, naki manamana tamokatamokaḡa i fufufuniya maise.

⁹ Eketa Fainato i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, “Omasi nuwanuwami fiyao Diu yami Tufomu ana ketoyauya fasimiyai?” ¹⁰ Nofemaise

i iyavisiya uḡuna waniya i mikisanamaniya vitana tovibwanaose nakanakasisi o Yeisu si vikumaigiya, na fasinei si katuteweiya nenei.

¹¹ Eatu tovibwanaose nakanakasisi o sabuveka si ketoyakayakanisiya be Fainato sina vikokoniya be Banabasi ina ketoyauya fasisiyai atu muka Yeisu.

¹² Atu Fainato i iyave-savavinisiya i bwaduwa, “Atu namoḡa nofe kwa weneweniya Diu yami Tufomu o namaise ana iyavei?”

¹³ Si vikafinafina si bwaduwa, “Ku giviogonaḡanaḡai!”

¹⁴ Atu Fainato i iyave-savavinisiya i bwaduwa, “Atu avao uḡuna? Avi goyona i fufuniya yoke?”

Atu si finadewadewa si bwaduwa, “Ku giviogonaḡanaḡai!”

¹⁵ Eketa namoḡa nuwatasi kana kata fasinei, Banabasi i ketoyauya atu tonuaviya i visimeisiya keta Yeisu si nafanafasiya eyo i katuteweiya be sina giviogonaḡanaiya.

Tonuaviya Yeisu Si Sawaviniya

Madiu 27:27-31, Yoni 19:2-3

¹⁶ Tonuaviya Yeisu si niiya Fainato yana numa kaikaiwabuna kana wasiketai eyo unaunasi si wenevakukusisiya. ¹⁷ Kwame yabeyabenina

Yeisu si vikotoniya keta kisisiku naḡanina kikikwanekwanena nenei gedugedu si fufuniya keta debabounei si teniya. ¹⁸ Keta si sawaviniya

si bwaduwa, “Ae mukanono. Naki Diu yasi

Tufomu!” ¹⁹ Kiwanai si munumunuya be si nufunataniya eatu naunei vifotuwai kaetutusi si viketogunisiya vitana kana venufotafota tufomu maise. ²⁰ Si sawaviniya muninei, kwame yabeyabenina si visaniniya eatu Yeisu tauna kana nuya si vikotoniya eketa si oviya si kikinomaniya menanai be sina giviogonaḡanaiya.

Yeisu Si Giviogonaḡanaiya

Madiu 27:32-44, Nuke 23:26-43, Yoni 19:17-27

²¹ Si niniya atu ke'ta tofwanei namoḡa tamokaḡa Saimoni tene Sainini si venusaiya kawayavatei i nemiya. Tanake Anekisenida keta Nufusi amasi. Namogaḡanama si nuyakayakaniya keta Yeisu kana ogonaḡanaḡa i uniya. ²² Yeisu si oviya keta si niiya kabaḡa kana wava Gonigota nenei. Gonigota kana nuwanuwa o Navakanuwa kana Kabaḡa. ²³ Nokomai bubu kana wava meya, waini nukusi si viniya eketa Yeisu si venenuvanuviya eatu i dibutoyoiya.* ²⁴ Eketa si giviogonaḡanaiya atu kana nuya fasinei, nao daisi nenei si vikaneeneiya. Nofe ketaketanama nenei, kana nuya si vitukuwiya tututausi nenesiyai.

²⁵ Nuwabuni 9 kana fafani nenei Yeisu si giviogonaḡanaiya. ²⁶ Kana bwaduvinoi viviginiwina si tutuvifotiya kuetana i bwadubwaduwa, TANAKE DIU YASI TUFOMU. ²⁷ Togikuma nasi nuwa Yeisu nukusi si giviogonaḡanaisiya, tamokaḡa

^{15:21} Noma 16:13 * ^{15:23} Waini keta meya nukusi si viniya o kuvavana kana kafa nuvitutuma. ^{15:24} Same 22:18 ^{15:27} Aiseya 53:12

kukikikatainei eatu tamokaḡa o kukikimawanei.†

²⁹ Namogaḡa sabu ketai si niniya be si nenemiya eatu si nunuwautuutuna atu si bwadubwaduwa, “Ake, naki ku sanamaniya! Omasi Numa Kodukodu kuta yakweniya eatu kuyadayada tonusi nenei kuta yonasavaviniya, mukanono! ³⁰ Make nao ogonaḡanaḡa nenei ku sobunemai be tauḡu ku gifafafaneu!”

³¹ Tamoka ketaketanama nenei tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovisawavenena tututausi nenesiyai Yeisu fasinei si sawaviniḡa si bwaduwa, “Mani namogaḡa i gifafafanisiya atu tauna o muka kana fata! ³² I bwaduwa avage tana Togifafafana Gigibokeinana keta yota Isineni kana tufomu. Make nao ogonaḡanaḡai ita sobunemiya tata kitiya be tata vitumaḡaniya.” Namogaḡa kasi nuwa o kuniniuna si giviogonaḡanaisiya yota si sawanuketuwiya.

Yeisu Yana Mate

Madiu 27:45-56, Nuke 23:44-49, Yoni 19:28-30

³³ Tovanama vanavana i nemiya sinefouni, noko fafaninama matatafuna kumanovana i gikafufuya keta i fakwa kana nivaniva vanavana i niya tonusi yana fafani. ³⁴ Tovanama nenei Yeisu kayona nakasinei i bwauwa i bwaduwa, “Enoi, Enoi, nama sabatani?” Kana givina o, “Yaku Guyau, yaku Guyau, ava uḡuna ku sinanoveiku?”

³⁵ Namogaḡa tunisi nokomai si misimisiniya si nowaniya keta si bwaduwa, “Kwa vaneneḡa, kana kita kamo Inaitiya i weneweniya.”

† **15:27** Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukisi 28 si nunatuya. Eketa Guyau fonakituna i vivenemokena bwadu noko, “Aviyaonana totaniyagunu sinesiyai tanake na kana sawasawa.” **15:29** Same 22:7, 109:25, Maka 14:58, Yoni 2:19 **15:34** Same 22:1

³⁶ Namoga tamokaḡa i dibwana i niya eketa banou i viketokutuviya waini yuyuna nenei. Eyo kiwana bwatanei i tunevaneiya be Yeisu ina yumiya fasinei eketa i bwaduwa, “Yabe ta kitai, kamo Inaitiya ina nemiya ogonaḡanaḡai ina kakiya.”

³⁷ Eatu Yeisu kayona nakasinei i bwauwa eketa yawasina i kakaviya. ³⁸ Eketa Numa Kodukodu kusinena kafa dawanafafana kana nuya i kasaniniya etanei atu i sobuwa sifunei.

³⁹ Tonuaviya kasi kaimatana ogonaḡanaḡa naunei i misimisiniya i kitiya namaise Yeisu i mateya eketa i bwaduwa, “Bwadu venemokena namoga nofe o Guyau Natuna.”

⁴⁰ Tunisi vivine o matakedawanauna si misiniya atu si tonetoneiya. Sinesiyai o Meni ne Magidana eketa Sanome yota venuwana Meni o Yemesa gwadiyei keta Yosese ayosi. ⁴¹ Nofe vivinesima o nauna Yeisu Ganini nenei si muniiya keta yota si okakikakiniya. Vivine yota yagwanisi nukusi nokomai si misiniya atu Yeisu si tonetoneiya. Vivinesima o Yeisu kaena si kwafuya eketa si niya Yenusanema.

Yeisu Kana Odewadewa

Madiu 27:57-61, Nuke 23:50-56, Yoni 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Tene Animatiya kana wava Yosefa o tanake Diu Kawakawa tamo kana namoga nakasina. Tanake o i kitakitanufota Guyau yana kafa visime fasinei. Eketa gidewadewa kana kuyadayada atu naki i vivinaviniya be yo Sabati ina vibutuwa fasinei, eketa Yosefa na yana katevatu i niya Fainato nenei keta i vikokona Yeisu tofwana

fasinei. ⁴⁴ Fainato i sabanutuḡa tovanama Yeisu yana mate fasinei i biganowana keta tonuaviya kasi kaimatana i weniya keta i nutoninuvenuveiya taki Yeisu naki i mateya. ⁴⁵ Tovanama kaimatana nenei sanamana i videwadewiya, tofwa i sawateweiya Yosefa nenei.

⁴⁶ Yosefa nuya kwayakwayana i kimwaniya eketa tofwa ogonaḡanaḡai i kakiya keta i waminiya muniyai yo vatunuma vigabanina si taniya nenei i teniya. Eyo gabana nakasina i katubwatabwataviniya keta vatunuma kawana i tenefotiya. ⁴⁷ Meni ne Magidana keta Meni Yosese ayona o si kitiya namaniyei Yeisu tofwana i teniya.

16

Yeisu Yana Misini-Savavineina

Madiu 28:1-8, Nuke 24:1-12, Yoni 20:1-10

¹ Tovanama Sabati kana kuyadayada i kakaviya, Meni ne Magidana yota Meni Yemesa ayona keta Sanome bubu mamadisi si vikimwaneya Yeisu tofwana kana vitowa fasinei. ² Wiki kana kuyadayada kafa viuḡu nenei tovanama vanavana i vaneya, si niya vatunuma nenei.

³ Si niniya atu ke'ta tofwanei tututausi si vikanunutoniya si bwaduwa, “Aitevana gabana ina katuniyei vatunuma kawana nenei fasitiyai?”

⁴ Gabananama nakatamokena atu i kabwatabwataviniya i makaviniya eketa tovanama matasi i kanakasiya si kitiya kawa kakayauna.

⁵ Eketa vatunuma sinenei si kanasuna, tamokaḡa tufunakata kana nuya kwayakwayana kukikikataisi si kitiya i fakwafakwa eketa si mayaḡa. ⁶ Eatu i iyavisiya i bwaduwa, “Muka

kwana matuta. A sanamaniya Yeisu tene Nasaneti si giviogonaḡanaiya kwa nunuwasiya eatu tanake weka muka. Tanake naki i misini-savaviniya. Kwa kitai, nofemai si teniya. ⁷ Atu kwana niya kana tomuniyeina keta Fita nukusi nofemaise kwana iyavisiya kwana bwaduwa, ‘Tanake i viviketanuna Ganini eketa nokomai yo kwana kitiya. Naki nauna i iyavimiya maise.’ ”

⁸ Tovanama nokomaise si nowaniya, vivinesima si mayaḡa keta na yasi akikinikuna vatunuma sinenei si kikinomana-nemiya keta si vikadibwadibwana si niya. Si matuta eketa muka tamo aitevana sita iyavei avana namoḡa tufunakasina i nusifufuwisiya.

[Tunisi Naumokena Viginiwa Muka
Sita Katukanasunei 16:9-20.]

*Yeisu I Kikinomana Meni Ne Magidana Nenei
Madiu 28:9-10, Yoni 20:11-18*

[⁹ Wiki kana kuyadayada kafa viuḡu nenei tovanama Yeisu nuwabunimokeyai i misini-savaviniya, nauna Meni ne Magidana nenei i mikikikinomana. Nofe gumayogunama nenei Yeisu kanunu goyosi kasi ⁷ i nukakisiya. ¹⁰ Aviyaonana namoḡa Yeisu nukusi si nidadana o nuwatasi i dauna eketa Yeisu fasinei si bwedibwediya. ¹¹ Atu Meni i niya keta i iyavisiya i bwaduwa, “Ei! Yeisu naki i misini-savaviniya, iyau tauku matamokekuwai a kitiya!” Eatu yana bwadu muka sita vitumaḡane.

*Yeisu Kana Tomuniyeina Kasi Nuwa Nenesiyai
I Nikikinomana*

Nuke 24:13-35

¹² Munifotai tomuniyeina kasi nuwa Yenusanema si teweiya keta si niniya atu Yeisu i nikikinomana nenesiyai. Si kitiya vitana tamo avi namoḡa.

¹³ Si makavinisiya keta unaunasi kasi tufo si iyavisiya atu tasike yota muka sita vitumaḡaneisi.

*Yeisu Yana Tonowana Kasi 11 Nenesiyai
I Nikikinomana*

*Madiu 28:16-20, Nuke 24:36-49, Yoni 20:19-23,
Bunanige 1:6-8*

¹⁴ Munifotai tonowana kasi 11 si kakawa eatu Yeisu i kikinomanisiya. Keta i dageisiya uḡuna katekatesi yana gua eketa muka na yasi vitumaḡana, na nenei aviyaonana yana misini-savavineina muninei si kitiya muka sita vitumaḡaneisi.

¹⁵ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwana kikinomana fwayafwaya kana matatafu nenei be biga dewadewana kwana yauniya matatafusi nenesiyai.

¹⁶ Aitevana ina vitumaḡanikuwa keta givibutabuta ina viya nao gifafafana ina nisaiya, eatu aitevana muka ina vitumaḡaneiku nao vimatadawana ina nisaiya.

¹⁷ Kaku tovitumaḡana kiyakiyaya kafa nuwatabau fifiwanisi sina saviviniisiya. Kaku wavai kanunu goyosi namoḡa nenesiyai sina nukakisiya yota meya kiousi tunisitunisi muka kasi sanamana nenesiyai sina nusifufuwa.

¹⁸ Mwata goyosi sina givikavina yota taki ukowa onaonasi sina yumiya, muka ina navisi. Nimasi sina dawana tovisafwavinaḡa tofwasiyai eketa sina bwina.”

Yeisu Yana Vane Abamai
Nuke 24:50-53, Bunanige 1:9-11

¹⁹ Tovanama Tuveka Yeisu i nusifufukooḡa, Guyau i vaneiya abamai eketa kikikatainei vifotu kabaina nenei i fakwasimotoḡa. ²⁰ Eketa tomuniyeina si numamananiya namoḡa nenesiyai. Eatu Tuveka i ovivitisiya eketa yana fiwanai kiyakiyaya kafa nuwatabau si savivinisiya namoḡa matasiyai. Nofe ibasima nenesiyai yasi numamana i vivenemokena.]

Buk Baibel long Kaninuwa
Portions of the Holy Bible in the Kaninuwa language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Kaninuwa long Niugini

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaninuwa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

4bd5ff25-b536-53c8-9426-bc0ecd08c86d